

Til  
Voksenopplæringsforbundet

Dokument type  
Rapport

Dato  
31. oktober 2021

# KARTLEGGING AV ERFARINGER MED DIGITALE KURS RAPPORT



## KARTLEGGING AV ERFARINGER MED DIGITALE KURS RAPPORT

Oppdragsnavn Kartlegging av erfaringer med digitale kurs  
Mottaker Voksenopplæringsforbundet  
Dokument type Rapport  
Versjon 2  
Dato 31.10.2021  
Utført av Rambøll Management Consulting

## INNHALDSFORTEGNELSE

1.	Sammendrag	3
2.	Innledning	6
3.	Deltagere i kartleggingen	9
4.	Praktiske erfaringer knyttet til omstilling og gjennomføring av digitale kurs (strukturkvalitet)	12
5.	Pedagogiske erfaringer knyttet til omstilling og gjennomføring av digitale kurs (prosesskvalitet)	22
6.	Kursdeltagernes læringsutbytte og vurdering av måloppnåelse for digitale kurs (resultatkvalitet)	31
7.	Læringspunkter og behov fremover	37
8.	Metode	44

## 1. SAMMENDRAG

### 1.1 Om oppdraget og rapporten

Rambøll Management Consulting har på vegne av Voksenopplæringsforbundet (Vofo) gjennomført en kartlegging av erfaringer med digitale kurs som gjennomføres av eller med støtte fra studieforbundene. Kartleggingen omfatter studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner, som er organisert under Voksenopplæringsforbundet.

Resultatene fra kartleggingen utgjør et erfarings- og kunnskapsgrunnlag om digitale kurs under pandemien. Kartleggingens resultater kan være nyttige for studieforbundene og deres medlemmer for læring og utvikling av sine tilbud. Samtidig kan funnene fra kartleggingen gi viktig informasjon om hva kursarrangører og deltagere trenger av rammebetingelser for å tilby kurs og gode læringsarenaer.

### 1.2 Deltagere i kartleggingen

Alle 14 studieforbundene ble invitert til å delta i kartleggingen. Til sammen 10 studieforbund deltok på et innledende kartleggingsmøte hvor prosjektet ble forankret.

Den digitale spørreundersøkelsen ble gjennomført av 832 kursdeltagere og 269 kursholdere/-lærere/-instruktører/-ansvarlige. Med utgangspunkt i at omkring 400 000 personer gjennomfører slike kurs i et gitt år og at det er mellom 10 000 og 15 000 kurslærere, vil det tilsi feilmarginer på henholdsvis 3,4 og 5,9 prosent. Feilmarginene er beregnet med 95 prosent sikkerhet. I den kvalitative kartleggingen inngår 32 informanter. Informantene er tilknyttet syv ulike kursarrangører som igjen er tilknyttet syv ulike studieforbund. Informantene hadde enten rolle som kursdeltager (18), kursholder/kurslærer/kursinstruktør/kursansvarlig (9) e.l. eller leder for kursarrangør der det var aktuelt (5).

### 1.3 Hovedfunn

#### 1.3.1 Praktiske erfaringer/strukturkvalitet

Overordnet finner vi at:

- De fleste har tilgang på nødvendig teknisk utstyr, herunder PC, mikrofon og kamera.
- De fleste har tilstrekkelige fysiske rammer slik som egnet kontorplass med mulighet for konsentrasjon, god luftkvalitet og lysforhold.
- Det er få tekniske utfordringer, og de som oppstår er gjerne knyttet til dårlig internett, lyd- og bildekvalitet.
- Den digitale kompetansen hos kurslærere og deltagere vurderes jevnt over som god.

#### 1.3.2 Pedagogiske erfaringer/prosesskvalitet

Overordnet finner vi at:

- Deltagere anser den pedagogiske kvaliteten ved digitale kurs som tilfredsstillende.
- Spesielt formidlingsaktivitet virker å være lett overførbart til digitalt format, og har fungert godt for deltagerne uten større tilpasninger i opplegget fra kurslærerne. Når det gjelder praktisk rettede kurs er det tydelig et større behov for tilpasning i pedagogisk opplegg.
- Kurslærerne synes det er vanskeligere å fange opp deltagerens reaksjoner på opplæringen digitalt, og dermed muligheten til å sikre tilpasning i opplegget.
- Det kreves tilpasninger til digitalt format. Enkelte har funnet nye digitale løsninger som også kan understøtte og supplere læringen på fysiske kurs, enten i selve kurset eller mellom kurs.



### **1.3.3 Læringsutbytte/resultatkvalitet**

Overordnet finner vi at:

- Læringsutbyttet fra digitale kurs er stort sett godt.
- Læringsutbyttet varierer med hva slags type kurs man har deltatt i, hvor teoretiske kurs har opprettholdt læringsutbytte i stor grad, mens det har vært større endringer i de praktiske kursene.
- Det tekniske aspektet synes å påvirke læringsutbyttet negativt for noen som synes det er vanskeligere å delta, men positivt for andre som kan benytte teknologien fullt ut.
- Det pedagogiske aspektet kan påvirke læringsutbytte dersom det ikke er tilpasset det digitale formatet i form av lengde, pauser, balanse mellom teori og praksis m.m. Flest er opptatt av at redusert interaksjon med andre deltakere og det manglende sosiale aspektet kan påvirke læringsutbyttet.

### **1.3.4 Læringspunkter og behov fremover**

Overordnet finner vi at:

- Både kurslærere og kursdeltakere ønsker en kombinasjon av fysiske og digitale kurs fremover.
- Formatet til hvert enkelt kurs må tilpasses innhold og målgruppe. Det er viktig å være klar over at digitale kurs kan åpne for nye deltagergrupper, men også kan bidra til digitalt utenforskap.
- Under pandemien har kursarrangørene sørget for nyttig tilpasning og utvikling av kursene sine, noe som har vært mulig på grunn av unntakene i regelverket. Utviklingen har bidratt til mer fleksibilitet i kursene, og er noe som ønskes videreført.

# **INNLEDNING**

## 2. INNLEDNING

### 2.1 Om oppdraget og rapporten

Rambøll Management Consulting har på vegne av Voksenopplæringsforbundet (Vofo) gjennomført en kartlegging av erfaringer med digitale kurs som gjennomføres av eller med støtte fra studieforbundene. Kartleggingen omfatter studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner, som er organisert under Vofo.

Bakgrunnen for oppdraget er utbruddet av koronapandemien (Covid-19) i mars 2020, og konsekvensene det har hatt for studieforbundene og deres medlemmers virke. Kartleggingen redegjør for praktiske og pedagogiske erfaringer med gjennomføring av digitale kurs i denne perioden, samt konsekvenser for læringsutbytte. Dette kan også kalles hhv. strukturkvalitet, prosesskvalitet og resultatkvalitet, som beskrives som de tre kvalitetsdimensjonene av opplæring, jf. Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem for skolen (NKVS)<sup>1</sup>. På bakgrunn av dette vurderer vi måloppnåelsen for digitale kurs iht. formål og overordnede mål for voksenopplæringen, samt viktige læringspunkter og behov fremover.

Resultatene fra kartleggingen utgjør et erfarings- og kunnskapsgrunnlag om digitale kurs under pandemien. Kartleggingens resultater kan være nyttige for studieforbundene og deres medlemmer for læring og utvikling av sine tilbud. Samtidig kan funnene fra kartleggingen gi viktig informasjon om hva kursarrangører og deltagere trenger av rammebetingelser for å tilby kurs og gode læringsarenaer.



<sup>1</sup> Grunnlag fra NOU 2003: 16 I første rekke. Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle.  
<https://www.regjeringen.no/contentassets/37a02a7bd6d94f5aacd8b477a3a956f3/no/pdfs/nou200320030016000dddpdfs.pdf>

## 2.2 Bakgrunn og kontekst for oppdraget

Det finnes i dag 14 godkjente studieforbund som alle er medlem av Vofo. Disse har videre tilslutning fra om lag 500 medlemsorganisasjoner. En viktig del av kompetanseutviklingen i voksenopplæringen skjer gjennom studieforbundenes kursaktivitet, hvorav majoriteten arrangeres av medlemsorganisasjonene. I 2020 ble det arrangert totalt 34 838 kurs for i underkant av 400 000 kursdeltagere.<sup>2</sup> Studieforbundene er svært ulike i både profil, kursinnhold og organisering.<sup>3</sup>

### 2.2.1 Lovkrav til kursvirksomhet

Kursvirksomheten i studieforbundene reguleres etter Voksenopplæringsloven<sup>4</sup>. Loven har som formål å fremme livslang læring gjennom å tilrettelegge for organiserte opplæringsaktiviteter på siden av det formelle utdanningssystemet. Loven skal fremme den enkeltes utvikling og møte behovene i samfunns- og arbeidslivet ved å motivere og bidra med tilgang på kunnskap og kompetanse for alle.

Det er stor variasjon i innhold og nivå på kursene innen voksenopplæring. Jf. Voksenopplæringsloven § 4, skal studieforbundene drive sin kursaktivitet på grunnlag av minst ett av de følgende overordnede målene:

- *å bidra til å vedlikeholde og styrke demokratiet og legge grunnlag for bærekraftig utvikling ved å engasjere og utvikle aktive medborgere.*
- *å senke terskelen for læring og deltagelse i frivillige organisasjoner.*
- *å bekjempe utenforskap og bidra til inkludering.*

<sup>2</sup> SSB: Studieforbundenes opplæringsvirksomhet.

<https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplæring/statistikk/studieforbundenes-opplæringsvirksomhet>

<sup>3</sup> Det kongelige kunnskapsdepartement. Prop. 96 L (2019-2020). Endringer i folkehøyskoleloven, barnehageloven og voksenopplæringsloven m.m. (samleproposisjon).

- *å bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle og slik møte behov i et samfunn og arbeidsliv i stadig endring.*
- *å styrke kulturelt mangfold og bevare kulturarven gjennom læring.*
- *å være en selvstendig arena for læring og et supplement til offentlige utdanningstilbud for voksne».*<sup>5</sup>

Kunnskapsdepartementet (KD) har i forskrift om studieforbund fastsatt flere krav til studieforbundenes kursvirksomhet. Dette gjelder blant annet kursvirksomhetens minimumsnivå, regler for elektronisk kommunikasjon og regler for rapportering. For eksempel har departementet satt åtte timer per kurs som minstekrav for kurs. Det stilles også krav til at minst halvparten av kurstidene skal gjennomføres som fysiske samlinger for å være tilskuddsberettiget, som innebærer at heldigitale kurs ikke kan få statstilskudd.

### 2.2.2 Unntak og tilpasning i regelverket som følge av pandemien

Etter at koronapandemien traff Norge i mars 2020, ble det vanskelig for studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner å gjennomføre kursaktiviteter. Det var derfor nødvendig med justeringer av krav til tilskuddsberettigede kurs for å kunne opprettholde et voksenopplæringstilbud til befolkningen. Kunnskapsdepartementet ga derfor midlertidig unntak fra kravet om at hoveddelen av kurset skal foregå som fysiske samlinger, og gjorde en midlertidig nedjustering av minstekravet for antall timer per kurs fra åtte til fire timer. Dette gjorde det mulig for studieforbund og kursarrangører å flytte mange av sine kurs over på digitale plattformer, enten helt eller delvis. Kravet om samtidighet, som vil si at den digitale læringsplattformen har kommunikasjonsmuligheter mellom lærer, veileder og kursdeltagere,

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc1eala163a5452e9b616b77f4522e63/no/pdfs/pro201920200096000dddpdfs.pdf>

<sup>4</sup> Lov om voksenopplæring (voksenopplæringsloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-95>

<sup>5</sup> Lov om voksenopplæring (voksenopplæringsloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-95>

ble imidlertid ikke gitt unntak for tross for forslag om dette fra Vofo. KD satte også et krav om utarbeidelse av nye kursplaner hvor det fremgår at kurset er arrangert ved elektronisk kommunikasjon.<sup>6</sup>

Før pandemien var det stor variasjon i hvor mange kurs som ble gjennomført med digitale kurstimer. Datagrunnlaget, og dermed sammenligningsgrunnlaget, for gjennomføring av digitale kurstimer er imidlertid noe usikkert grunnet ulike rutiner for innrapportering for gjennomføring av kurs med digital kommunikasjon. Det er likevel sikkert at pandemien har ført til at mange kursarrangører nå holder digitale kurs for første gang. Både kursarrangører, kurslærere og kursdeltagere har ulik digital kompetanse, og kursene har ulike formål og innhold. Dette gjør at studieforbundene og kursarrangørene trolig har hatt svært ulike erfaringer med digital omlegging og kursaktivitet under pandemien, og har svært ulike behov og ønsker for fremtiden. Både positive og negative erfaringer har vært viktig å kartlegge gjennom dette oppdraget.

### 2.3 Leserveiledning

Rapporten er strukturert på følgende måte:

- **Kapittel 1** inneholder et sammendrag av rapporten.
- **Kapittel 2** er en innledning som beskriver oppdraget, bakgrunn og kontekst for oppdraget.
- I **kapittel 3** redegjøres det for kort for deltagere i kartleggingen.
- I **kapittel 4** presenteres funn knyttet til praktiske erfaringer med digitale kurs (strukturkvalitet).
- I **kapittel 5** presenteres funn knyttet til pedagogiske erfaringer med digitale kurs (prosesskvalitet).
- I **kapittel 6** presenteres funn knyttet til læringsutbytte (resultatkvalitet).
- **Kapittel 7** gir en analyse av læringspunkter og behov fremover.
- **Kapittel 8** gir en nærmere beskrivelse av metode.

<sup>6</sup> Brev fra KD: Unntak fra krav i forskrift om studieforbund og nettskoler.  
<https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/78f6532b639447afb4251d9ca8efbe2a/isf-2020-brev-fra-kd-vedtak-om-unntak-fra-bestemmelser-i-forskrift-om-studieforbund-27.3.20.pdf>

### 3. DELTAGERE I KARTLEGGINGEN

#### 3.1 Kartleggingsmøte med studieforbundene

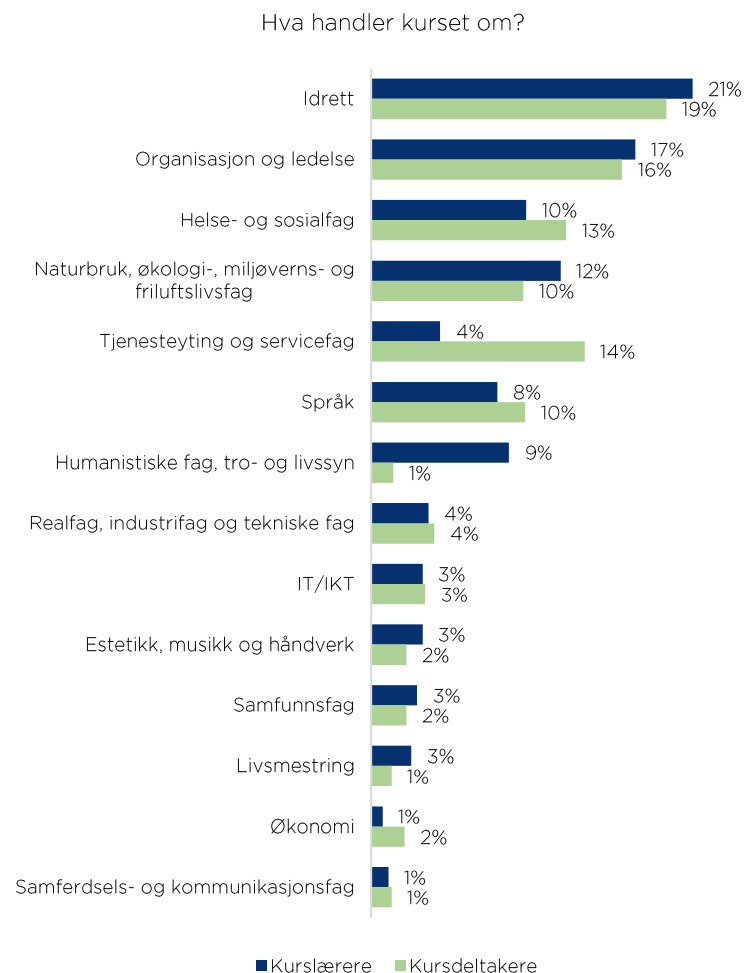
Vi inviterte samtlige 14 studieforbund til å delta på et kartleggingsmøte. 15 personer fra til sammen 10 studieforbund deltok. Formålet med kartleggingsmøtet var å forankre prosjektet hos studieforbundene og innhente studieforbundenes overordnede erfaringer med digitale kurs. Vi informerte om prosjektet og fikk innspill til gjennomføringen av kartleggingen. Vi etablerte behovet for hjelp fra studieforbundene til distribusjon av spørreundersøkelse og rekruttering til dybdeintervjuer.

#### 3.2 Breddekartlegging

Den digitale spørreundersøkelsen ble gjennomført av 832 kursdeltagere og 269 kursholdere/-lærere/-instruktører/-ansvarlige. Undersøkelsen ble distribuert til studieforbundene, som videreformidlet til kurslærere og -deltagere, eventuelt via medlemsorganisasjonene sine. Respondentene som inngår i undersøkelsen, har deltatt på kurs med enten hel eller delvis digital undervisningsform.

Blant begge gruppene er det flest som har deltatt på digitale kurs om idrett eller organisasjon og ledelse, mens svært få har tatt kurs innen samferdsels- og kommunikasjonsfag, økonomi, livsmestring og samfunnsfag. Her er det en skjevhet sammenlignet med andel deltagere på kurs i virkeligheten, hvor estetikk, musikk og håndverk er desidert størst. Vi kan også se av Figur 3-1 at det for *tjenesteyting og servicefag* og *humanistiske fag, tro- og livssyn* er en markant forskjell i andel svar fra kurslærere og kursdeltagere. Skjevhetene skyldes antageligvis ulikheter i hvordan undersøkelsen har blitt distribuert fra studieforbundene til kurslærere og kursdeltagere. For eksempel har noen distribuert direkte til kursdeltagere, mens andre har gått gjennom kurslærere som selv har distribuert videre. De ulike studieforbundene har også distribuert undersøkelsen på noe ulikt tidspunkt.

Figur 3-1 Hva kursene handler om



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

Både kurslærere og -deltagere har i størst grad deltatt på helt digitale kurs (hhv. 81 og 59 prosent) og i minst grad på kurs hvor undervisningen foregår både fysisk og digitalt på samme tid (hhv. 4 og 10 prosent).

I begge gruppene er det også relativt få som oppgir at de har mye erfaring med digitale møter eller kurs fra før – 13 prosent av kurslærere og 21 prosent av kursdeltagere har svart dette.

### 3.3 Dybdekartlegging

I den kvalitative kartleggingen inngår 32 informanter. Informantene er tilknyttet syv ulike kursarrangører som igjen er tilknyttet syv ulike studieforbund. Informantene hadde enten rolle som kursdeltager (18), kursholder/kurslærer/kursinstruktør/kursansvarlig (9) e.l. eller leder for kursarrangør der det var aktuelt (5).

Utvalget av kursarrangører og informanter ble gjort med sikte på å sikre variasjon i henhold til følgende parametere:

- Kursarrangører/studieforbund med [kurs innenfor ulike fagfelt](#). Dette kriteriet er blant annet sikret gjennom å velge kursarrangører fra syv ulike studieforbund, som er godkjent av KUD eller KD.
- Kurs fra kursarrangører/studieforbund med [ulik størrelse](#) (antall medlemsorganisasjoner og kurs).
- Kurs fra kursarrangører/studieforbund med [ulikt geografisk nedslagsfelt](#).
- Kurs fra kursarrangører/studieforbund med [ulik erfaring med gjennomføring av digitale kurs](#) i forkant av pandemien og i løpet av pandemien.

Se nærmere om metodisk fremgangsmåte og vurderinger i kapittel 8.





# **FUNN FRA KARTLEGGINGEN**

## 4. PRAKTISKE ERFARINGER KNYTTET TIL OMSTILLING OG GJENNOMFØRING AV DIGITALE KURS (STRUKTURKVALITET)

I dette kapittelet gjør vi rede for de praktiske erfaringene med gjennomføringen av digitale kurs.

Praktiske erfaringer handler om hvordan de ytre forholdene har påvirket opplæringen. Dette handler blant annet om å undersøke hvordan det tekniske har fungert og om kurslærere og kursdeltagere har hatt nødvendig kompetanse og utstyr. Videre har vi undersøkt hvordan læringsforholdene har vært mtp. fysiske fasiliteter på «hjemmeskole». Dette temaet er ikke minst viktig for å undersøke om opplæringstilbudet oppleves som tilgjengelig og inkluderende for målgrupper med ulike forutsetninger og behov – som kan handle om digitale ferdigheter, begrensede norskferdigheter, funksjonshemminger, alder m.m. Videre har vi under dette temaet undersøkt hvordan samarbeidet mellom involverte aktører har fungert, og hvordan informasjon om endringer i rammevilkår er formidlet ovenfra og ned til den enkelte kursarrangør og kursdeltagere.

Overordnet finner vi at:

- De fleste har tilgang på nødvendig teknisk utstyr, herunder PC, mikrofon og kamera.
- De fleste har gode fysiske rammer, god luftkvalitet, lysforhold og egnet kontorplass med mulighet for konsentrasjon.
- Det er få tekniske utfordringer, og de som oppstår er gjerne knyttet til dårlig internett, lyd- og bildekvalitet.
- Den digitale kompetansen hos kurslærere og deltagere vurderes jevnt over som god.

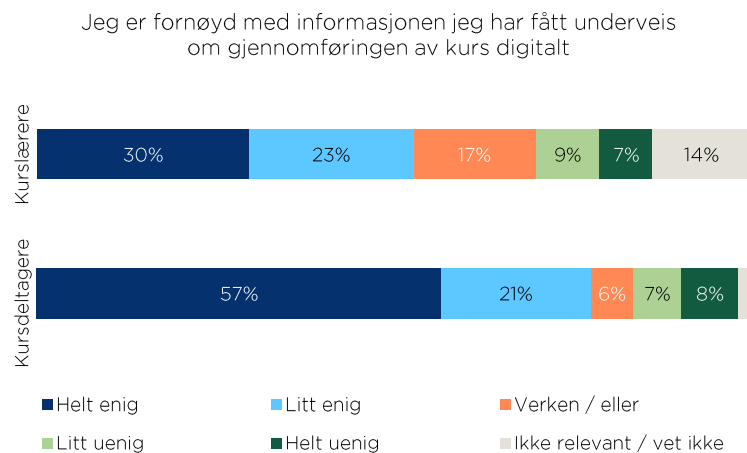
### 4.1 Informasjonen som ble gitt i forbindelse med overgang til digitale kurs var tilstrekkelig

De aller fleste informantene forbinder utbruddet av Covid-19 våren 2020 med mye usikkerhet generelt, men også spesielt knyttet til gjennomføring av kursvirksomhet. **Ledere, kurslærere og kursdeltagere** forteller at de brukte en god del tid på å omstille seg til den nye hverdagen. Det varierer hvor raskt de ulike organisasjonene har snudd seg rundt for å tilpasse gjennomføringen av kursene digitalt. Organisasjoner som har erfaring fra gjennomføring av digitale kurs fra tidligere ser ut til å ha enklere for å omstille seg til heldigital undervisning, sammenlignet med de som har hatt lite eller ingen digital kursvirksomhet før. Det er en tendens til at manglende erfaring med digital undervisning særlig gjelder for praktiske kurs.

Informasjonen som ble gitt i forbindelse med overgangen til digitale kurs beskrives som god. Dette fremkommer både blant **ledere** som gjennom intervju bekrefter at informasjonen fra blant annet Voksenopplæringsforbundet var tilstrekkelig. Det samme gjør **kurslærere** som forteller at de relativt raskt fikk informasjon om overgangen til digitale kurs. Enkelte kurslærere forteller at de blant annet fikk opplæring i hvordan digitale kurs kunne gjennomføres. Det er ulikt hvor mye kontakt kursarrangørene har hatt med studieforbundet sitt i denne fasen. Behovet for kontakt og informasjon fra studieforbundene har også variert fra kursarrangør til kursarrangør. En kurslærer som var tilfreds med oppfølgingen forteller at studieforbundet ga kurs om hvordan de skulle gjennomføre praktiske kurs digitalt.

Disse funnene samsvarer med funnene fra spørreundersøkelsen der flertallet av **kurslærerne** oppgir at de er fornøyde med informasjonen de har fått underveis om gjennomføringen av digitale kurs. Som vist i Figur 4-1 oppgir totalt 53 prosent av kurslærerne at de er helt enige eller litt enige i at de er fornøyde med informasjonen de har fått underveis om gjennomføringen av kurs digitalt.

Figur 4-1 Informasjon om gjennomføring av kurs digitalt



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

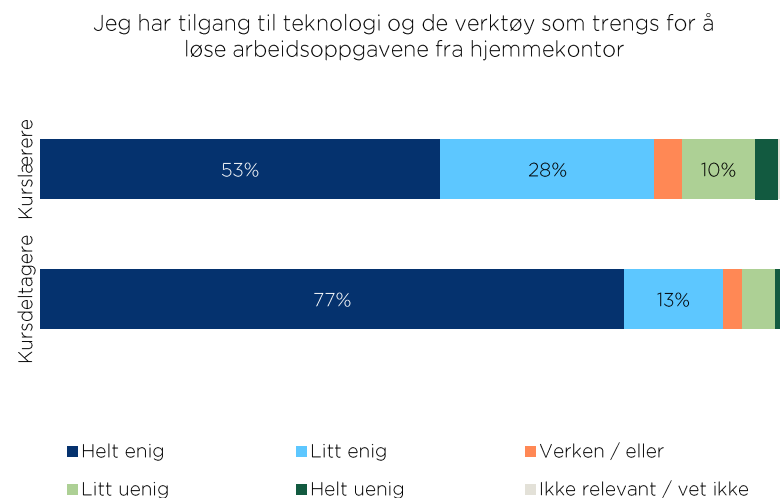
**Kursdeltagerne** oppgir også at de fikk god informasjon i forbindelse med kurset. Deltagernes opplevelse av informasjonen beskrives som god gjennom intervjuer, og deltagernes rapportering i spørreundersøkelsen tyder på at de er mer fornøyde med informasjonen de har fått enn kurslærerne. Som vist i Figur 4-1 over oppgir totalt 78 prosent av kursdeltagerne at de er fornøyde med informasjonen de har fått. En av kurslærerne beskriver informasjonsflyten, og kursdeltagernes reaksjon på overgangen til digitale kurs som følger:

*Deltagerne fikk mail. Vi var jo midt i det alle sammen, så de [kursdeltagerne] skjante at slik måtte det være. Det var en «kollektiv forståelse». Vi støttet hverandre. Det var ingen som sluttet. (Kurslærer)*

## 4.2 De fleste har tilgang på nødvendig teknisk utstyr for å gjennomføre digitale kurs

Med utgangspunkt i intervjuene virker det som tilgangen på teknisk utstyr har vært tilstrekkelig. Den samme tendensen finner vi i spørreundersøkelsen, der 90 prosent av **deltagerne** og 81 prosent av **kurslærerne** oppgir at de har tilgang på nødvendig teknologi og verktøy for å gjennomføre digitale kurs, jf. Figur 4-2.

Figur 4-2 Tilgang på teknologi og verktøy

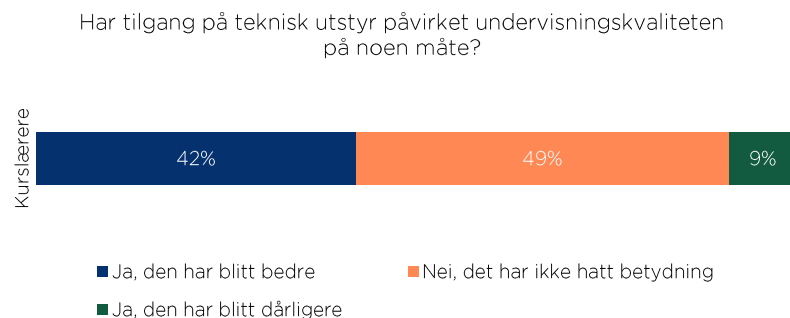


n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

Interessant er det også at 42 prosent av **kurslærerne** oppgir at tilgangen på teknisk utstyr har gjort undervisningskvaliteten bedre, jf. Figur 4-3 under. Det kan være noe utfordrende å tolke hva årsaken til dette kan være, men når resultatet ses i sammenheng med de kvalitative dataene, kan en kanskje anta at det handler om at den digitale gjennomføringen bidrar til å effektivisere gjennomføringen ved at man kommer raskere i gang, og at den muliggjør bruk av andre

pedagogiske virkemidler (se mer om pedagogiske erfaringer i kapittel 5). Ut fra figuren under ser vi samtidig at halvparten av kurslærerne i undersøkelsen oppgir at tilgangen på teknisk utstyr ikke har hatt betydning for undervisningskvaliteten, mens kun 9 prosent mener den har blitt dårligere.

Figur 4-3 Teknisk utstyr og undervisningskvalitet (kurslærere)



n (lærere) = 269.

Noen **ledere og lærere** forteller at de hadde tilgang på personlig teknisk utstyr fra før, eller at dette fantes tilgjengelig i organisasjonen. Enkelte hadde tilgang til nødvendig utstyr slik som PC, mikrofon, kamera etc. fordi de har hatt tilbud om digitale kurs før Covid-19. De organisasjonene som ikke hadde digitale kurs før nedstengningen, forteller at det var relativt uproblematisk å gå til innkjøp av nødvendig utstyr. Dette ble for enkelte av organisasjonene en ekstra kostnad som man ikke hadde planlagt for, men de aller fleste gir uttrykk for at innkjøpene kom relativt raskt etter at det ble bestemt at de skulle gjennomføre digitale kurs. Utgiftene gikk dessuten ned på andre områder, som eventuell leie av lokaler.

Sitatene under beskriver hvordan **ledere** i organisasjonene opplevde behovet for anskaffelse av teknisk utstyr:

*Vi tenkte vel ikke at kostnader var avgjørende for valget om å starte opp med digitale kurs, for oss var det viktigst å få til noe. (Leder)*

*Vi måtte bruke mye tid på opplæring av ledere, så det var en kostnadsdriver. Vi i administrasjon jobbet jo mer, så det var økte lønnskostnader. Men kostnader til lisens for zoom osv. har jeg ikke tall på. (Leder)*

Til tross for at det overordnede inntrykket er at de aller fleste har hatt tilgang på nødvendig teknisk utstyr, bør det nevnes at flere informanter gjennom intervjuer gir uttrykk for at en god del eldre ikke hadde nødvendig teknisk utstyr eller digital kompetanse til å delta i undervisningen. Det er særlig manglende tilgang til PC og kjennskap til plattformer som Teams, Google Meet og Zoom som virker utfordrende for denne gruppen.

#### 4.3 De fleste har gode fysiske rammer for gjennomføring av digitale kurs

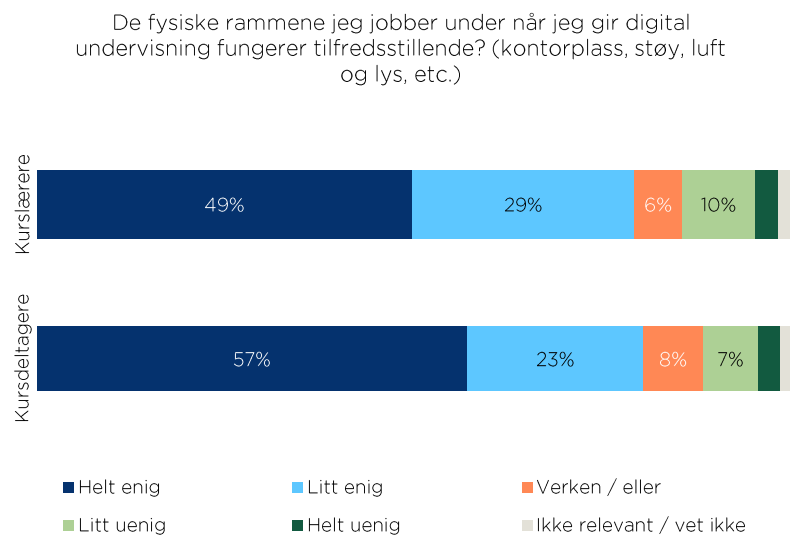
I tillegg til teknisk utstyr er gode fysiske rammer viktige for gjennomføring av digitale kurs. Dette handler blant annet om at man har tilgang på egnet pult, stol, et rom med arbeidsro, god luftkvalitet og lysforhold. Overordnet fremkommer det av intervjuene at de aller fleste har egnede fysiske rammer for gjennomføring av digitale kurs. Til tross for dette er det enkelte som forteller at det kan være vanskelig å konsentrere seg når man er hjemme fordi tilbøyeligheten til å gjøre andre ting samtidig er høyere, slik som å gå inn på andre nettsider, svare på e-post, eller bli forstyrret av barn og andre familiemedlemmer. En informant som både har vært kursdeltager og administrert kurs har følgende refleksjon:

*Vi har vurdert streaming av øvelsene, slik at flere kan være med og være til stede. Men hvor mye kan du delta dersom du er*

*hjemme og har andre forpliktelser? Og det påvirker også de som møter opp. (Kursdeltager)*

Fra spørreundersøkelsen ser vi at både kurslærere og kursdeltagere har tilgang på gode fysiske rammer for gjennomføringen av kursene. Jf. Figur 4-4, oppgir 78 prosent av **kurslærerne** at de har gode fysiske forhold å jobbe under, og 80 prosent av **kursdeltagerne** oppgir det samme.

Figur 4-4 Fysiske rammer



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

#### 4.4 Få tekniske utfordringer, og de løses fortløpende

Overordnet rapporterer de aller fleste om få tekniske utfordringer i gjennomføringen av den digitale undervisningen. Det betyr imidlertid ikke at det ikke fantes tekniske utfordringer, men at man generelt opplever at slike utfordringer ble løst effektivt når de først oppstod. Av tekniske utfordringer som nevnes i intervjuene er blant annet dårlig internett, utfordringer med kameraet, mikrofon, høyttalere, lyd og å logge seg inn på den tekniske plattformen. **Kursdeltagere** deler følgende fra sine opplevelser:

*Det var mye feil med lyd – ekko, skurring, halve setninger der man ikke får med seg hele helheten [...]. Jeg fikk til lyden etter hvert, men mistet en del. Hørte plutselig bare halvparten av det som ble sagt. Da får man ikke en god følelse etterpå. (Kursdeltager)*

*Jeg hadde ikke noe særlige tekniske utfordringer, men opplevde noe dårlig internett. Jeg mistet foreleseren iblant grunnet dårlig internett. (Kursdeltager)*

Informantene forteller at mange av utfordringene ble løst fortløpende. Det fremkommer at enkelte av kursarrangørene har innført konkrete tiltak for å imøtegå tekniske utfordringer i forbindelse med undervisningen. Enkelte **ledere og kurslærere** forteller blant annet at de inkluderte en teknisk støttefunksjon i gjennomføringen, som gjorde det mulig å gi veiledning og råd i forbindelse med pålogging eller andre tekniske utfordringer som kunne oppstå underveis i undervisningen.

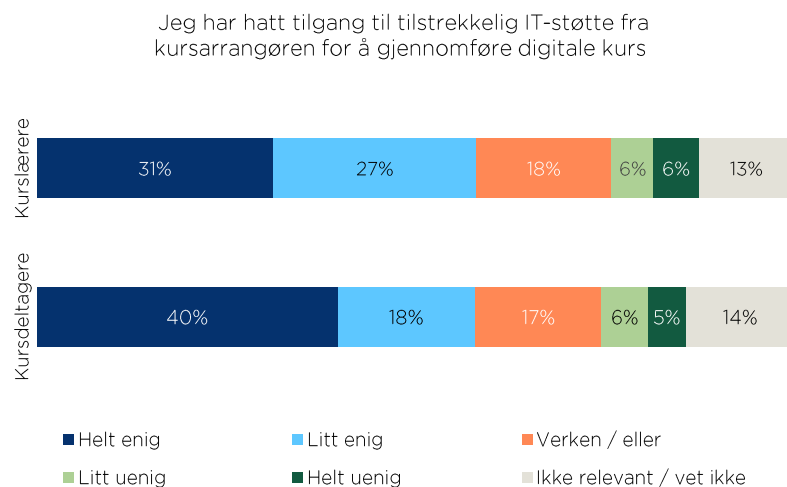
En kurslærer sitter igjen med følgende erfaringer:

*Det gikk overraskende bra. Vi har medlemmer med relativt høy alder og mange kviet seg veldig for deltagelse på digitale kurs. Det var nok noen som unnlot å delta, men da vi la opp for at de*

*kunne prøve å koble seg opp og bistod folk over telefon, så gikk det helt fint. (Kurslærer)*

Disse funnene gjenspeiles i **kursdeltagernes** besvarelser i spørreundersøkelsen. Som vist i Figur 4-5 oppgir er flertall av kursdeltagerne at de har fått tilstrekkelig IT-støtte fra kursarrangøren for å delta i digitale kurs.

Figur 4-5 IT-støtte fra kursarrangør



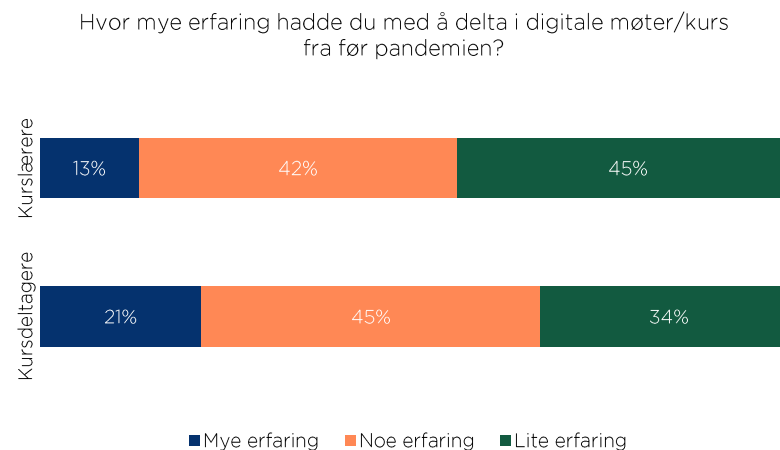
n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

#### 4.5 God digital kompetanse hos kursdeltagere og kurslærere

Overordnet fremstår den digitale kompetansen hos kurslærere og kursdeltagere som god. Enkelte av kurslærerne og -deltagerne har erfaring med gjennomføring av digitale kurs fra tidligere, noe som har påvirket deres evne til å omstille seg og til å lede og delta i de digitale kursene.

Som vist i Figur 4-6 er det totalt 55 prosent av **kurslærerne** som oppgir å ha erfaring med digitale møter/kurs fra før pandemien. 45 prosent av kurslærerne oppgir imidlertid å ha lite erfaring fra tidligere. Blant **deltagerne** er det imidlertid 66 prosent som oppgir at de har noe eller mye erfaring med digitale møter og/eller kurs fra tidligere, mens 34 prosent oppgir å ha lite slik erfaring. Det fremkommer i intervjuene at mange av deltagerne blant annet kjenner godt til digital undervisning fra skole eller arbeidslivet.

Figur 4-6 Erfaring med digitale kurs fra før pandemien

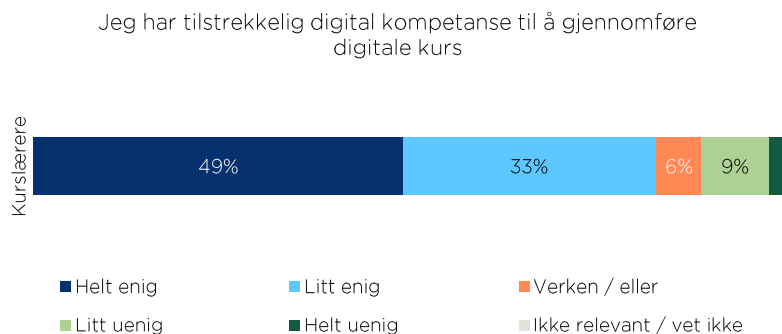


n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

#### 4.5.1 Digital kompetanse hos kurslærere

**Kurslærernes** vurdering av egen digital kompetanse er generelt sett god. Figur 4-7 viser at 82 prosent av kurslærerne oppgir at de er helt eller litt enig i at de har tilstrekkelig digital kompetanse til å gjennomføre digitale kurs. Dette rimer godt med funnene fra de kvalitative intervjuene, men det bør nevnes at enkelte av kurslærerne som har lite erfaring med digitale kurs fra tidligere forteller at overgangen var relativt stor. Disse informantene forteller at de tidvis opplevde det som utfordrende å gjennomføre de digitale kursene. Hvorvidt dette handler om kompetanse alene, eller om det også bør ses i sammenheng med at kursene de leder er best egnet å gjennomføre fysisk er uvisst, og dette kan heller ikke avkreftes eller bekreftes i det kvantitative datamaterialet.

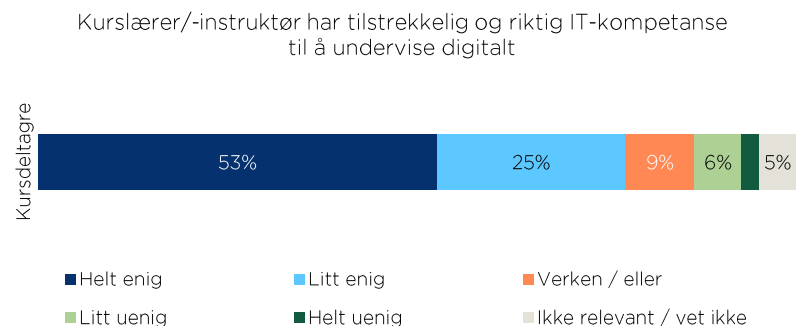
Figur 4-7 Egen digital kompetanse (kurslærere)



n (lærere) = 269.

Også **kursdeltagernes** vurdering av kurslærernes kompetanse er god. Som vist i Figur 4-8 svarer over halvparten av deltagerne at de mener at kurslærerne har tilstrekkelig og riktig IT-kompetanse til å undervise digitalt. Det samme fremkommer i intervjuene, hvor kurslærerne ofte får skryt for måten de har håndtert overgangen til digitale kurs.

Figur 4-8 Kurslæreres digitale kompetanse (kursdeltagere)



n (deltagere) = 832.

Av intervjuene med **kurslærere** fremkommer det at noen har fått opplæring i hvordan man skal gjennomføre kursene. Dette varierer imidlertid mellom organisasjonene. Noen har et relativt stort apparat som har jobbet med å gjøre kurslærerne trygge i den digitale undervisningssituasjonen, mens andre har hatt mindre støtte. En leder forteller hvordan de støttet kurslærerne:

*Vi la opp til en-til-en opplæring med hver lærer for at de fort skulle bli trygge på systemet. Det var tidkrevende, men tror nok at det ble bedre kvalitet. Vi støttet oss litt på opplæringsmateriell som Zoom har lagt ut på Youtube. (Leder)*

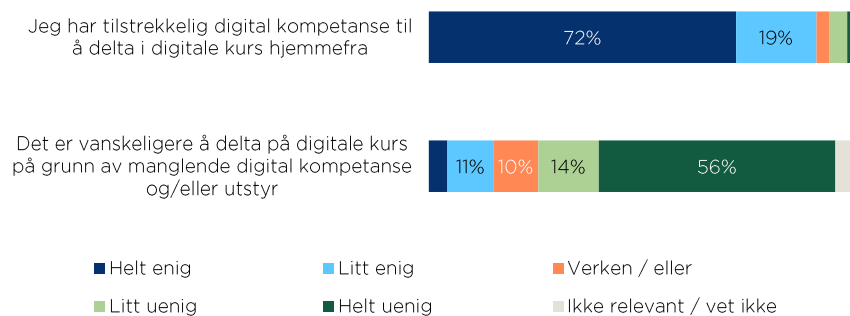
Fra spørreundersøkelsen ser vi at tilgangen på IT-støtte fra kursarrangør har variert, men det er et flertall som oppgir at de er helt enige og litt enige i at de har fått tilstrekkelig støtte i den digitale gjennomføringen jf. Figur 4-5 i kapittel 4.4.



#### 4.5.2 Digital kompetanse hos deltagerne

**Deltagernes** vurdering av egen digital kompetanse er god. Figur 4-9 under viser at 72 prosent av kursdeltagerne i spørreundersøkelsen svarer at de er helt enige i at de har tilstrekkelig digital kompetanse til å delta i digitale kurs hjemmefra. Dette samsvarer godt med data fra intervjuene med deltagerne, som opplevde at den digitale kompetansen ikke påvirket gjennomføringen av kursene på noen negativ måte.

Figur 4-9 Egen digital kompetanse (kursdeltagere)

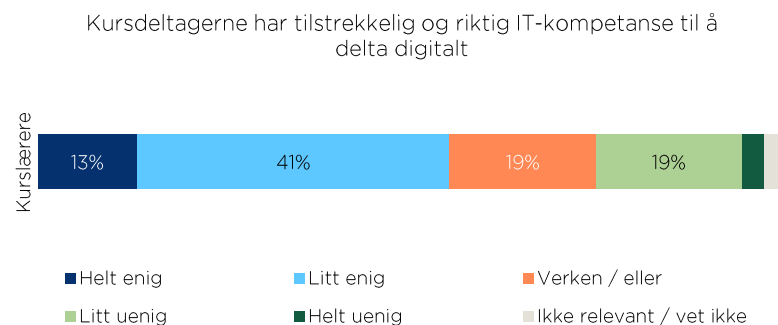


n (deltagere) = 832.

Vi ser også at et stort flertall av kursdeltagerne opplever det som uproblematisk å delta på digitale kurs som følge av manglende digital kompetanse, men det er verdt å merke seg at 15 prosent opplever det som utfordringer å delta digitalt. Det bør også nevnes at det kan være skjevheter i hvem som har besvart undersøkelsen, der en kanskje kan anta at personer med gode digitale ferdigheter har vært mer tilbøyelige til å besvare spørreundersøkelsen enn de med manglende digitale ferdigheter (se nærmere refleksjon rundt dette i kap. 8 Metode).

Når **kurslærerne** skal vurdere deltageres digitale kompetanse ser vi at deres vurderinger varierer. En nokså stor andel av kurslærerne opplever at deltagerne har tilstrekkelig kompetanse, mens andre er relativt uenig i samme påstand. Som Figur 4-10 viser, er det relativt stor spredning i hvordan respondentene har svart på dette spørsmålet, der drøye halvparten oppgir at de er enige i at kursdeltagerne har tilstrekkelig digitale ferdigheter, mens 23 prosent er uenige i dette.

Figur 4-10 Kursdeltagernes digitale kompetanse (kurslærere)



n (lærere) = 269.

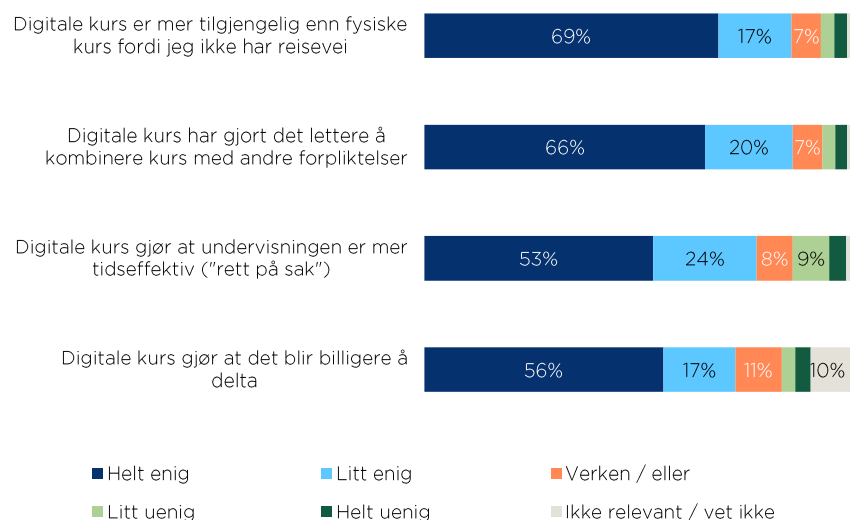
Spredningen på svarene over skyldes antagelig at kurslærerne har svært ulike målgrupper i kursene sine. Fra intervjuer hører blant annet at kurslærere med eldre deltagere i større grad har hatt utfordringer med å få disse til å delta digitalt. Også for personer med funksjonsnedsettelse er det påpekt at det kan være forhold som gjør det vanskelig å delta på kurs. Følgende sitat illustrerer dette:

*Den store utfordringen er alle der ute som ikke er gode på digitale løsninger og som synes det er skummelt. Det kan gjelde spesielt for våre brukergupper. (Kurslærer)*

#### 4.6 Digitale kurs beskrives som mer tilgjengelige grunnet tidsbesparelser og større fleksibilitet

Til tross for at enkelte av informantene har noen tekniske utfordringer, og at enkelte opplever den digitale gjennomføringen som mer belastende, er de aller fleste informantene svært fornøyde med de digitale kursene. Flere peker på de store fordelene ved at kursene er mer tilgjengelige og mer fleksibelt. Figur 4-11 under viser hvordan **kursdeltagere** har vurdert tilgjengeligheten til digitale kurs sammenlignet med fysiske kurs.

Figur 4-11 Tilgjengelighet sammenlignet med fysiske kurs (kursdeltagere)



n (deltagere) = 832.

Som man kan se fra Figur 4-11 er det at man ikke lenger har reisevei til kurset, det som øker tilgjengeligheten mest, og hele 86 prosent sier seg helt eller litt enig i dette. Dernest vurderer 86 prosent av kursdeltagerne at det er lettere å kombinere med andre forpliktelser, 77 prosent mener at det blir mer tidseffektiv undervisning digitalt og 73 prosent mener at det blir billigere å delta.

Ut fra hva **kursdeltagere, ledere og kurslærere** forteller i intervjuene, handler tilgjengelighet også om disse forholdene. Det er spesielt fleksibiliteten digitale kurs gir, fordi det blir enklere å kombinere med andre forpliktelser som jobb og familie, man slipper å bruke tid og penger på å reise, og at selve kursene er mer tidseffektive. I tillegg er det mange som synes det er bra at man kan delta fra ulike steder i landet. Opptak av kurs slik at deltagerne kan se opptaket (på nytt) ved en senere anledning øker også fleksibiliteten. Sitatene under illustrerer dette:

*Jeg gikk glipp av noe av undervisningen før det ble digitale kurs, så det hjalp veldig med digitale kurs. Det er mer fleksibelt og enklere å gjennomføre i kombinasjon med jobb. (Kursdeltager)*

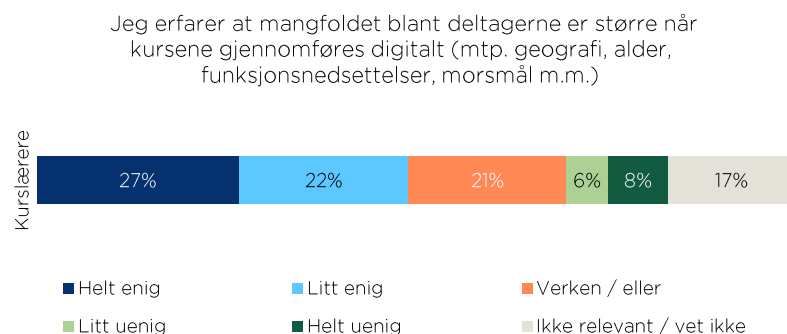
*Det vi ser som positivt og som vi også får tilbakemelding på, er økt fleksibilitet fordi de som for eksempel jobber kan få med seg forelesningen fordi det blir tatt opp. Noen er også glade for å slippe reiseveien. Vi opplever at flere av de som ville starte i klasserom fortsatte virtielt. (Leder)*

I intervjuene er det særlig deltagerne som jobber på dagtid, og som tar kurs som del av ulike former for videreutdanning, som gir uttrykk for at den digitale gjennomføringen har gitt store tidsbesparelser i en hektisk hverdag. Flere mener dette også spesielt gjelder deltagerne med små barn eller som har omsorgsansvar for familiemedlem med sykdom, hvor det krever en del organisering hvis man skal bort.

#### 4.7 Mobilitet og digital kompetanse hos deltagerne kan påvirke hvem som deltar i og gjennomfører kursene

Basert på funnene fremstilt over kan en stille spørsmål om hvorvidt de digitale kursene som fremstår mer fleksible og tidsbesparende påvirker hvem som deltar i og gjennomfører kursene. Svaret på dette er ikke entydig, og vi må ta både de kvalitative og de kvantitative dataene i betraktning for å vurdere dette. Fra spørreundersøkelsen ser vi at 49 prosent av **kurslærerne** erfarer at mangfoldet blant deltagerne er større når kursene gjennomføres digitalt, og kun 14 prosent er uenig i påstanden om at mangfoldet er større når kursene gjennomføres digitalt, jf. Figur 4-12.

Figur 4-12 Opplevelse av mangfold blant deltagerne ved digital kurs (kurslærere)



n (lærere) = 269.

Intervjuene kan bidra til å forstå hvordan ulike grupper er påvirket. Som nevnt påpeker **kurslærere og ledere** at en god del av de eldre kursdeltagerne falt av da de digitale kursene startet opp. Dette skyldtes at de i mindre grad hadde tilgang på relevant teknisk utstyr, men også som følge av manglende ferdigheter til å ta i bruk digitale plattformer, skru av og på kamera, lyd etc. I tillegg forsvant det sosiale aspektet som virker å utgjøre en viktig motivasjon for deltagelse for mange

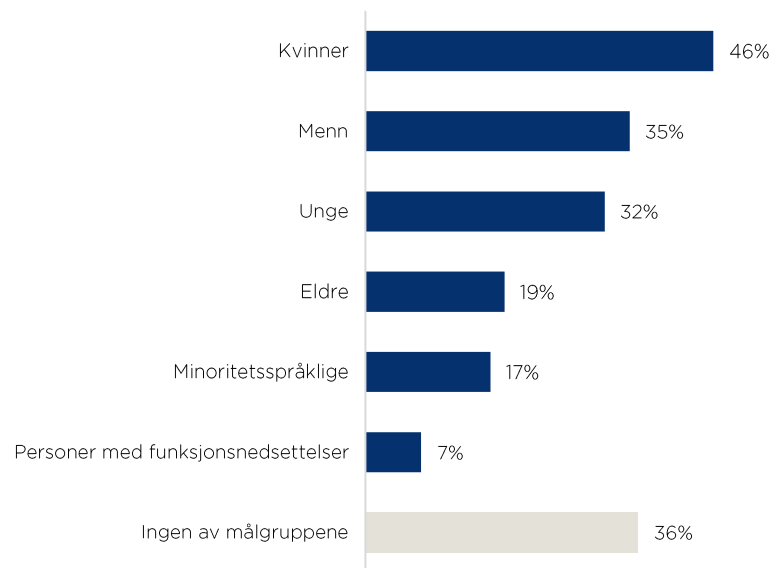
eldre. Enkelte personer med fysiske eller psykiske helseplager kan også ha vanskeligheter for å delta digitalt, selv om det for noen av disse også kan være vanskelig å delta fysisk på kurs.

Digitale kurs kan på den andre siden åpne man for at flere kan delta. Dette gjelder særlig de som har forpliktelser knyttet til jobb og familie, og som kan redusere både kostnader og reisevei når kursene avholdes digitalt. En av **lederne** spekulerer i hvorvidt de digitale kursene gjør det særlig enklere for kvinner å delta siden tidsbesparelsen gjør det enklere å kombinere deltagelse og omsorgsrollen.

I spørreundersøkelsen spurte vi **kurslærere** om endringer i representasjon blant ulike grupper som deltar på kursene i begge retninger, dvs. om ulike grupper synes å delta mer eller mindre i digitale kurs sammenlignet med fysiske kurs. Svarene i Figur 4-13 og Figur 4-14 støtter konklusjonen om at digitale kurs i sin helhet har hatt en positiv effekt på tilgjengelighet og/eller deltagelse, men slår noe ulikt ut for ulike grupper. Den gruppen som tilsynelatende har blitt påvirket mest positivt av den endrede tilgjengeligheten er kvinner, hvor 46 prosent av kurslærere svarer at gruppen har vært mer representert, sammenlignet med kun 9 prosent som svarer at de er mindre representert. Menn og unge ser også ut til å være bedre representert på digitale kurs. Hvis vi derimot ser på svarene for eldre, er det noe større andel som mener eldre er mindre representert under digital undervisning. Forskjellen mellom de to figurene er imidlertid liten, selv om vi gjennom intervjuer har hørt at denne gruppen har hatt utfordringer med å delta. Også minoritetsspråklige vurderes samlet som noe mindre representert i digitale kurs. Små forskjeller mellom figurene viser først og fremst at det er store forskjeller mellom respondentenes opplevelser, og kan være avhengig av type kurs. For personer med funksjonsnedsettelse viser svarene mer tydelig at de har vært mindre representert på digitale kurs.

Figur 4-13 Grupper som har vært mer representert (kurslærere)

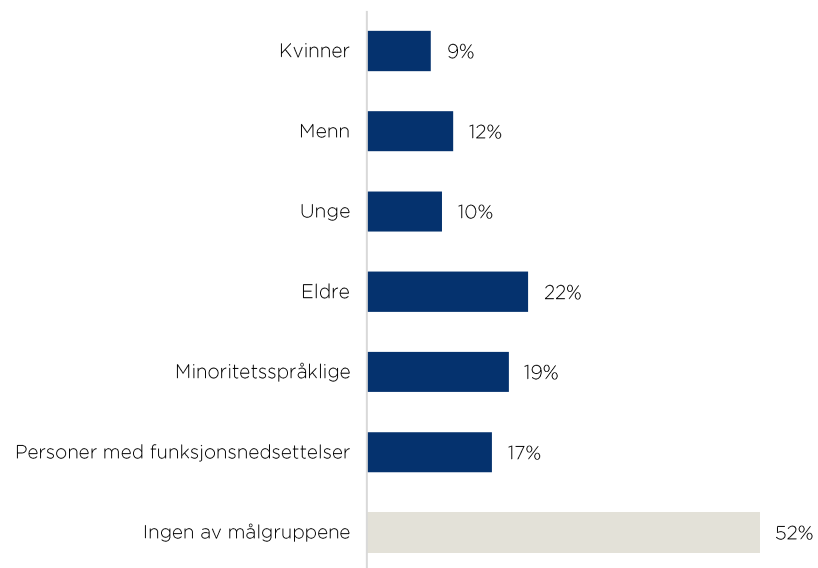
Hvilke målgrupper har vært mer representert under digital undervisning? (Flere valg mulig)



n (lærere) = 269.

Figur 4-14 Grupper som har vært mindre representert (kurslærere)

Hvilke målgrupper har vært mindre representert under digital undervisning? (Flere valg mulig)



n (lærere) = 269.

## 5. PEDAGOGISKE ERFARINGER KNYTTET TIL OMSTILLING OG GJENNOMFØRING AV DIGITALE KURS (PROSESSKVALITET)

I dette kapittelet gjør vi rede for de pedagogiske erfaringene med gjennomføringen av digitale kurs.

Dette innebærer hvordan innhold og opplæring har blitt formidlet, herunder valg av undervisningsform og -plattform, muligheter for kommunikasjon, individuell tilpasning, gruppedynamikk m.m. Det har vært sentralt å kartlegge hva som har fungert bra, hvorfor og for hvem, og tilsvarende hva som kunne fungert bedre, hvorfor, hvordan og for hvem. Det er viktig å inkludere spørsmål om hvordan pedagogisk opplegg har blitt påvirket i positiv eller negativ retning for læringen og hvorvidt det har påvirket motivasjon, som ofte er en forutsetning for deltagelse og læring.

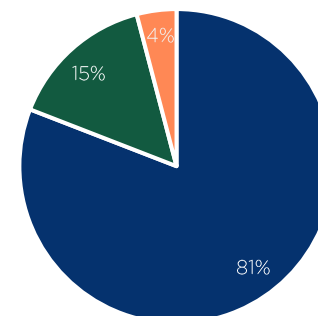
Overordnet finner vi at:

- Deltagere anser den pedagogiske kvaliteten ved digitale kurs som tilfredsstillende.
- Spesielt formidlingsaktivitet virker å være lett overførbart til digitalt format, og har fungert godt for deltagerne uten større tilpasninger i opplegget fra kurslærerne. Når det gjelder praktisk rettede kurs er det tydelig et større behov for tilpasning i pedagogisk opplegg.
- Kurslærerne synes det er vanskeligere å fange opp deltageres reaksjoner på opplæringen digitalt, og dermed muligheten til å sikre tilpasning i opplegget.
- Det kreves tilpasninger til digitalt format. Enkelte har funnet nye digitale løsninger som også kan understøtte og supplere læringen på fysiske kurs, enten i selve kurset eller mellom kurs.

### 5.1 Undervisningsopplegget fungerer stort sett godt digitalt

Figur 5-1 under viser at det aller meste av kursaktivitet har vært heldigital (81 prosent), mens en liten andel av **kursdeltagerne** i undersøkelsen også har deltatt i kurs som har hatt noen digitale deler og noen fysiske deler (15 prosent). Det er svært få som har deltatt på kurs hvor det både er åpent for fysisk og digitalt oppmøte (4 prosent).

Figur 5-1 Andel av undervisningen som har vært digital (kursdeltagere)



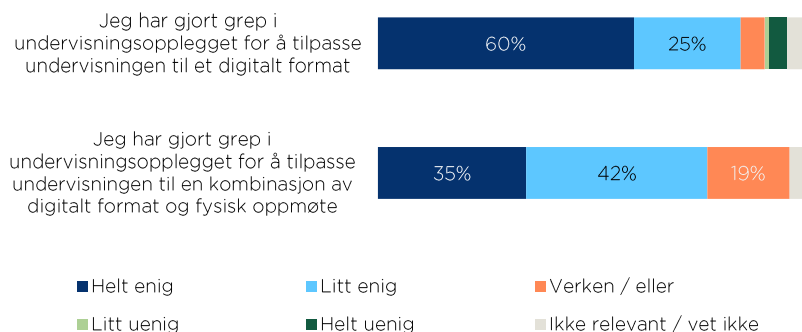
- All undervisningen er digital, og alle kursdeltakere deltar digitalt
- Undervisningen har noen digitale deler hvor alle må delta digitalt, og noen fysiske deler hvor alle må delta fysisk (f.eks. digitale forelesninger og fysisk praksis)
- Undervisningen er både fysisk og digital på samme tid, slik at deltakere enten kan delta med digitalt oppmøte og med fysisk oppmøte (f.eks. undervisning som er åpent for fysisk oppmøte, men som også strømmes digitalt)

n (deltagere) = 832.

Samlet sett og på tvers av typer kurs, mener over 90 prosent av **kurslærerne** som har besvart undersøkelsen at de selv opplever å mestre gjennomføringen av digitale kurs. De som i aller størst grad opplever at de mestrer det digitale formatet er de som har mye erfaring med digitale møter og kurs fra før (100 prosent helt eller litt enig) og de som har kurs hvor all undervisningen foregår digitalt (95 prosent helt eller litt enig).

Spørreundersøkelsen til kurslærere viser at et stort flertall har gjort grep i undervisningsopplegget for å tilpasse undervisningen til et digitalt format. Som vist i Figur 5-2 svarer hele 85 prosent av kurslærerne i undersøkelsen at de er helt enig eller litt enig i denne påstanden.

Figur 5-2 Tilpassing til digitalt format (kurslærere)



n (lærere) = 269, spm. om tilpassing til en kombinasjon av digitalt og fysisk har kun blitt stilt til de som har hatt parallell digital og fysisk undervisning (n=26).

NB: Spørsmål om tilpassing av undervisning til en kombinasjon av digitalt og fysisk format ble kun stilt til de som har hatt parallell undervisning

Et stort flertall av kurslærere som har besvart spørreundersøkelsen opplever at undervisningen har fungert godt i et digitalt format. Figur 5-3 under viser noen små forskjeller mellom kurslærere som har hatt ulike typer kurs. Som vist er det størst andel blant kurslærere innen idrett og dernest helse- og sosialfag som er enige i at undervisningsopplegget fungerer godt i et digitalt format. Dette er et interessant funn, ettersom begge kategoriene både har teoretisk og praktisk kursinnhold.

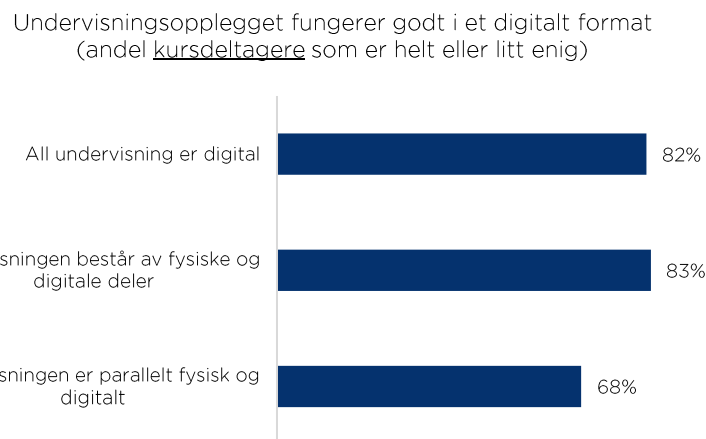
Figur 5-3 Andel som synes at undervisningsopplegget fungerer godt i et digitalt format (kurslærere, krysset med hva kurset handler om)



n (lærere) = 269, n (idrett) = 56, n (helse- og sosialfag) = 27, n (naturbruk, økologi...) = 33, n (språk) = 22, n (organisasjon og ledelse) = 46, n (humanistiske fag, tro- og livssyn) = 24. Fagretninger med under 20 respondenter er ikke inkludert.

Tendensen ligner blant **kursdeltagerne**, jf. Figur 5-4, men her mener de som har hatt all undervisning digitalt og undervisning som både har hatt fysiske og digitale deler, i omtrent like stor grad at undervisningsopplegget har fungert godt i et digitalt format (hhv. 82 og 83 prosent). Deltagere som har hatt undervisning med deltagere til stede både fysisk og digitalt parallelt, er i stor grad enig i denne påstanden, men noe mindre enn sammenlignet med de to andre gruppene (68 prosent). At kursdeltagere stort sett mener at undervisningsopplegg har fungert godt i et digitalt format bekreftes også i stor grad av intervjuene med kursdeltagere. Informantene beskriver stort sett kursene de har deltatt på som gode og med godt faglig innhold. Intervjuene med både kurslærere og kursdeltagere viser imidlertid at ulike typer kurs og aktiviteter egner seg spesielt godt for digitale kurs, mens andre typer kurs og aktiviteter har best pedagogisk kvalitet ved fysisk oppmøte. Dette utdypes i kap. 5.1.1 og 5.1.2.

Figur 5-4 Andel som synes at undervisningsopplegget fungerer godt i et digitalt format (kursdeltagere)



n (deltagere) = 832.

### 5.1.1 Teoretiske kurs og informasjonskurs har stort sett fungert like godt som fysiske kurs pedagogisk

Funnene fra intervjuene med **deltagere** viser at kurs som i stor grad går ut på formidling av kunnskap og informasjon, har like god pedagogisk kvalitet som fysiske kurs. Denne typen formidling kan være enda lettere å få med seg for kursdeltagerne når kurset er digitalt, fordi man gjerne både ser og hører innholdet bedre når man har f.eks. en Power Point på skjermen rett foran seg. I tillegg er det flere som setter pris på at formidlingen er mer «rett på sak» og kurslæreren i større grad får formidle innholdet uavbrutt. En lærer sier selv at man ble tvunget til å forenkle og systematisere opplegget, noe som gjorde opplegget mer spisset.

Selv om dette kan være bra for den pedagogiske kvaliteten, er en potensiell slagside at det er mindre diskusjoner, eksempler og rom for spørsmål. En informant sier:

*Jeg fikk mindre utbytte av det. Følte meg ikke som en deltager, bare som en observatør. Da falt interessen. (Kursdeltager)*

Selv om kurs med teoretisk innhold stort sett fungerer godt å formidle og lære i et digitalt format, understreker flere informanter at det spesielt er de korte kursene som fungerer best digitalt, og at det er mer krevende med digitale heldagssamlinger. Flere deltagere vi har snakket med påpeker også at kvaliteten på undervisningen kan variere, men at dette stort sett ikke handler om hvorvidt formatet er digitalt eller fysisk, men i større grad avhenger av kurslærerens formidlingskompetanse og hvorvidt det konkrete temaet som undervises i oppleves som fengende. En kursdeltager forteller følgende:

*Kursholderens erfaringer spilte en stor rolle i håndteringen av digital undervisning – erfaring fra undervisning og også erfaring fra livet. Å kombinere de to fungerte veldig bra. (Kursdeltager)*



Både **kurslærere og kursdeltagere** oppgir at gjennomføring av gruppediskusjoner har fungert godt. Gruppeinndeling via løsninger på den digitale plattformen som er brukt (f.eks. Teams, Zoom, e.l.) har gitt gode muligheter for oppgaver i mindre grupper.

### 5.1.2 Praktiske oppgaver og veiledning har vært vanskeligere å gjennomføre

Kurs som i større grad er praktisk innrettet, har hatt større vanskeligheter med å gjennomføre praksis, øvinger og veiledning med det digitale formatet. **Kursdeltagere** er enige om at gjennomføringen av praktisk innrettede kurs har desidert best pedagogisk kvalitet ved fysisk oppmøte. Når det er digitalt kan man for eksempel ikke snakke med sidemannen og hjelpe hverandre, eller få hjelp av kurslæreren uten at alle hører på.

**Kurslærere** sier at læreren er avhengig av å få beskjed fra deltagerne om at de trenger hjelp – man kan ikke se det slik man vanligvis gjør. Ut fra intervjuene ser det ut til at spesielt musikk har vært vanskelig å gjennomføre med god pedagogisk kvalitet i digitalt format. I musikken har det blant annet vært utfordringer med lyd kvalitet og lydforsinkelser som gjør at man ikke kan samspille. En kurslærer beskriver fordelene og ulempene med det digitale formatet slik:

*Deltagerne fikk muligheten til å lære mer teknisk og teoretisk enn ellers. Den store utfordringen var at vi ikke kunne jobbe med klang og samspill, det var veldig synd, men jeg kan ikke si nå som vi møtes fysisk at vi har blitt dårligere. (Kurslærer)*

Noen kurslærere forteller at kursarrangørene har måttet kuttet ut noen typer kurs fordi de ble vurdert som uegnet for digitalt format.

### 5.2 Mange kursarrangører har gjort tiltak for å tilpasse undervisningen til et digitalt format

Gjennom intervjuene får vi inntrykk at det varierer hvor store endringer som er gjort i det pedagogiske opplegget ved omleggingen til digitale kurs, men også at behovet for tilpasning har variert. Behovet for tilpasning for å skape et godt pedagogisk opplegg, synes å ha vært større på praktisk rettede kurs enn teoretisk rettede kurs.

Ett eksempel på et tilpasningsgrep som er gjort, var å opprette en felles gruppe på Facebook for deltagerne på kurset, hvor de kunne dele erfaringer med øvingsoppgaver mellom kursene, stille spørsmål m.m. Andre har opprettet små lokale grupper som kunne møtes mellom de større digitale samlingene. En annen kursarrangør som holdt et praktisk rettet kurs, begynte å nærfilme tekniske øvelser og dele disse med deltagerne som kunne se teknikken flere ganger og i sitt eget tempo.

Det har også vært noen justeringer i enkelte av de mer teoretisk innrettede kursene. Et eksempel som er gjort, var å utvikle materiale som sendes ut til og skal fylles ut av kursdeltagerne på forhånd, slik at kurslærerne får et bedre inntrykk av hvilket kunnskapsnivå deltagerne har på forhånd og dermed kan tilpasse innholdet deretter. En annen lærer har begynt å bruke tankeeksperimenter for å få deltagerne til å sette seg inn i en situasjon eller problemstilling, istedenfor å bare forklare hvordan det er. Dette opplever denne læreren at har fungert godt for å variere undervisningen digitalt.

Disse eksemplene er alle nye grep i undervisningen som har fungert godt i digitalt format, og som kurslærerne ønsker å ta med seg videre i kursene fremover enten undervisningen blir digital eller fysisk. Pandemien og digitaliseringen viser seg å ha ført til ulike former for utvikling og kreativitet i organiseringen og gjennomføringen av kurs hos flere kursarrangører.

**Kurslærerne** i både praktiske og teoretiske kurs har vært bevisste på å redusere lengden på kurs og legge inn flere pauser. Dette opplever både kurslærerne selv og kursdeltagerne som svært viktig for konsentrasjon og ergonomi. En kurslærer forteller om følgende tilpasninger:

*Vi gjorde noen endringer. Vi kortet ned på presentasjoner og åpnet opp for mer gruppearbeid i mindre grupper. Prøvde å bryte opp enveiskjøring. Det må variere litt. Det fungerte bedre, men vi er ikke i mål enda. (Kurslærer)*

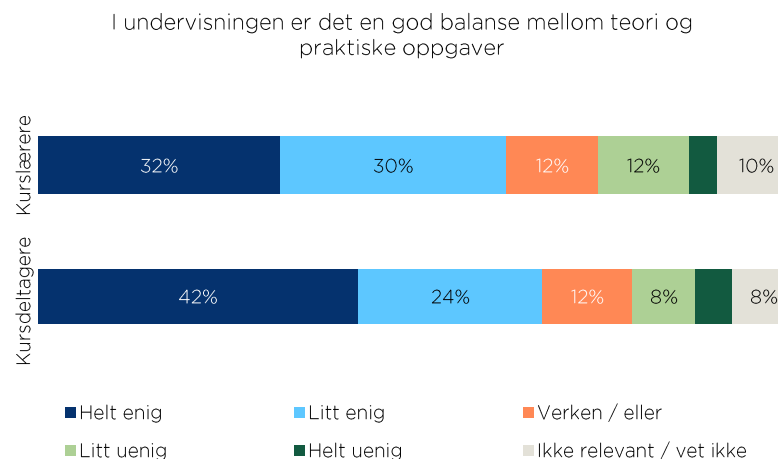
En annen kurslærer forteller at det er enklere å få inn eksterne eksperter til kurset når det gjennomføres digitalt. Det kan være bra for opplegget og læringen.

### 5.3 Balansen mellom faglig og sosial, og teori og praksis kan være utfordrende å opprettholde

Funnene fra undersøkelsen viser at mange har gjort større eller mindre tilpasninger i opplegget til digitalt format. Som vist i kap. 5.1 og 5.2, ser det ut til at det har vært enklere å overføre den pedagogiske kvaliteten i teoretiske kurs, mens det har vært behov for mer tilpasning i praktiske kurs.

I spørreundersøkelsen til **kurslærere** oppgir 62 prosent at de er helt eller litt enig i at de har fått til å lage en god balanse mellom teori og praktiske oppgaver, jf. Figur 5-5. Til sammenligning er **kursdeltagerne** noe mer positive, og 66 prosent er helt eller litt enig i at det har vært en god balanse mellom teori og praktiske oppgaver. Når det er sagt, er det viktig å vite at behovet og forventningene til denne balansen, nok er svært forskjellig fra kurs til kurs.

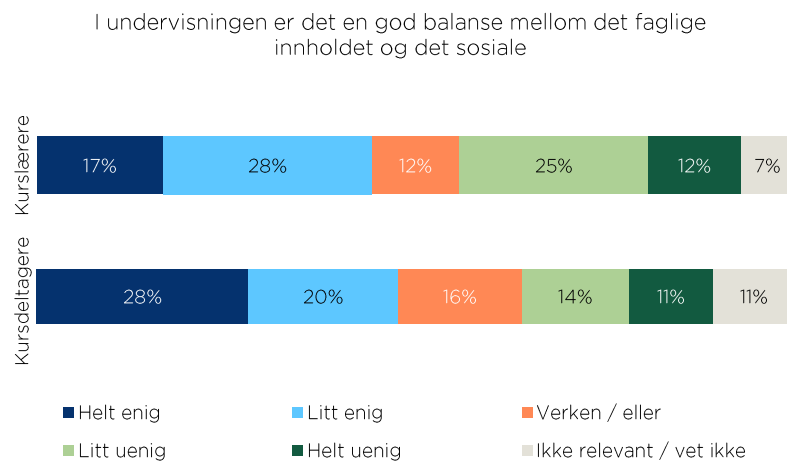
Figur 5-5 Balanse mellom teori og praktiske oppgaver



n (lærere) 269, n (deltagere) = 832.

Når vi ser på balansen mellom det faglige og det sosiale, er det mer delte meninger. Som vist i Figur 5-6 under, er det blant **kurslærerne** 45 prosent som mener det har vært en god balanse mellom det faglige og det sosiale, mens det blant **kursdeltagerne** er 48 prosent som oppgir det samme. Igjen er det viktig å ta i betraktning at behovet, samt forventningene, til en slik balanse er svært ulik fra kurs til kurs.

Figur 5-6 Balanse mellom faglig innhold og sosialt



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

Fra intervjuene er det nokså gjennomgående tilbakemeldinger fra **deltagerne** at de savner det mellommenneskelige og sosiale ved å dra på fysiske kurs. Det er stor variasjon fra kurs til kurs og formålet hver enkelt deltager har med å delta på kurs – men mange forteller at den sosiale dimensjonen også er viktig i utgangspunktet eller blir en fin bonus når man møtes fysisk. Samtidig bidrar de fysiske møtene ofte til utvikling av nettverk, erfaringsutveksling på tvers og bearbeiding av det man har lært på kurset.

#### 5.4 Interaksjon mellom kurslærer og deltager, og deltager imellom er noe redusert

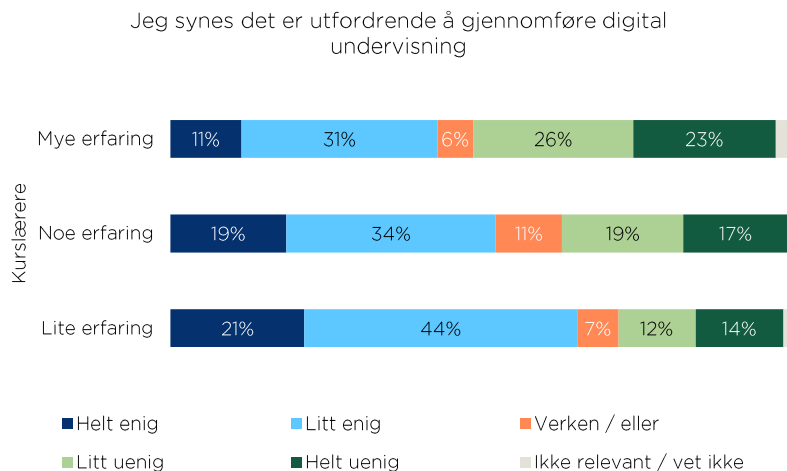
Funnene fra kartleggingen viser at noen **kurslærere** synes det kan være vanskeligere å holde god opplæring digitalt. Fra intervjuene får vi høre at dette i stor grad skyldes at de ikke ser deltagerne på samme måte som på fysiske kurs og dermed ikke fanger opp deltagerens reaksjoner og kan tilpasse opplæringen deretter. Følgende sitat illustrerer dette på en god måte.

*Personlig synes jeg det er lettere å formidle et budskap i virkeligheten enn på nett. Dialogen er enklere i virkeligheten, som kursholder får man sett deltagerne mer og man snapper opp ting som ikke blir forstått. Det mellommenneskelige forsvinner på nett. Kjenner på stemningen, ser enkeltindivider bedre.*  
(Kurslærer)

Fra intervjuene finner vi at kurslærerne kan miste kontrollen over hvem som følger med og ikke på de digitale kursene, og spesielt når kamera er av. Noen av kurslærerne forteller om opplevelser hvor kursdeltagerne har vist varierende fokus på digitale kurs. De forteller om kursdeltagere som har holdt på med andre ting samtidig, eller ikke faktisk deltar selv om de er pålogget. Noen kurslærere har skapt en praksis hvor de gjør en sjekk av om deltager er til stede og følger med underveis, ved å stille spørsmål direkte til deltager som er pålogget.

Spørreundersøkelsen viser at de kurslærerne med mindre erfaring med digitale møter og kurs fra før pandemien opplever omstillingen som noe vanskeligere enn andre. En relativ lik andel opplever det derimot som utfordrende å aktivere og engasjere kursdeltagerne og synes at det er vanskeligere å tilpasse undervisningen til enkelt deltager når undervisningen foregår digitalt.

Figur 5-7 Utfordring med å gjennomføre digital undervisning (kurslærere, skilt på mye og lite erfaring med digitale møter/kurs fra før)



n (mye erfaring) = 121, n (noe erfaring) = 113, n (lite erfaring) = 35.

Også **kursdeltagere** forteller om tidvis varierende fokus og aktiv deltagelse, enten ved at de selv har sonet ut eller at andre kursdeltagere har vært passive i gruppearbeid. Når man selv mister fokus, går man glipp av det som formidles. Når man deltar i gruppeoppgaver hvor andre deltagere er passive, påvirkes både gruppedynamikken og kvaliteten på diskusjonene. Deltagere oppgir at gruppedynamikken oppleves som bedre fysisk, men at det har fungert greit digitalt også.

En kursdeltager beskriver sin opplevelse slik:

*Jeg synes det var litt negativt at kursdeltagerne ikke hadde på kamera. Det gjorde at det fremsto litt mindre seriøst, jeg mistet fokus, ble fort ukonsentrert dersom det var et mindre interessant tema. Det var behagelig at det var rolig i eget hus, på den andre*

*siden var det lite forpliktende. Jeg synes fysisk oppmøte er bedre, gir meg mer utbytte. (Kursdeltager)*

Til tross for disse funnene, oppgir flertall av kursdeltagere at det er enkelt å kommunisere med kurslæreren under undervisningen (80 prosent) og mellom undervisningstimmene (62 prosent). Det er også et flertall som oppgir at det er enkelt å kommunisere med andre kursdeltagere ved behov (57 prosent). Se Figur 5-8 under.

Figur 5-8 Kommunikasjon og samarbeid (kursdeltagere, andel som er helt eller litt enig)



n (deltagere) = 832.

Noen deltagere forteller gjennom intervjuene at terskelen for å stille spørsmål er litt større på digitale kurs, selv om det finnes rekk opp hånd-funksjon og chat. Jo flere deltagere, desto større oppleves denne barrieren. Men her er det store individuelle forskjeller, og gruppedynamikken kan slå annerledes ut. I et eksempel fra et annet kurs forteller deltagere at flere følte seg trygge på å delta i diskusjoner digitalt. De to utsagnene under illustrerer de to ulike erfaringene:

*Teams er ikke en god arena for å sikre psykologisk trygghet og samhold. (Kursdeltager)*

*På Teams så var det flere som bidro, følte det mer tryggere enn når vi er tilbake i klasserommet. Føler en trygghet for de i klassen nå. (Kursdeltager)*

Flere kursdeltagere har påpekt at digitale kurs spesielt har fungert veldig bra hvis de kjenner andre deltagere og lærere fra før, gjerne fra tidligere fysiske samlinger. Dette bekrefter også kurslærere.

Fra **kurslærernes** perspektiv har det innimellom vært vanskelig å dra i gang diskusjoner, når få personer har ønsket å ta ordet. Da blir det også vanskelig for kurslæreren å tolke hvorfor deltagerne ikke responderer.

### 5.5 Digitale kurs oppleves mer belastende for enkelte

Til tross for at det rapporteres om relativt få utfordringer knyttet til gjennomføringen av kursene, fremgår det av intervjuene at de digitale kursene oppleves som mer belastende for enkelte. Dette beskrives av både **deltagere og kurslærere** i intervjuene. Blant fysiske belastninger nevnes blant annet at det å sitte foran skjerm over tid gjør at man blir stiv i nakke og rygg og får tørre øyne. Av psykiske belastninger nevnes at man må fokusere mer, og av den grunn blir mer sliten – som illustrert gjennom sitatet under:

*Man blir mye mer sliten av å holde på over Teams. Det gikk ikke å holde på helt til klokken 21. Så vi ble tidligere ferdig. Til gjengjeld hadde vi mindre pauser. Flere små pauser, men ingen store. Mer intensivt. (Kurslærer)*

Både deltagere og kurslærere forteller at de digitale kursene fører til at man blir sittende mer stille enn ved klasseromsundervisning hvor det i større grad legges opp til å bevege seg. Enkelte av kurslærerne forteller at de har gjort konkrete tilpasninger i undervisningen for å redusere belastningen, slik som å ha kortere kurs fordelt på flere kvelder istedenfor en helg og hyppigere pauser.

Et annet element er at de digitale kursene fordrer et høyere fokus over tid, blant annet fordi det er enklere å falle ut av undervisningen når man sitter foran skjerm, som vist i kap. 4.5.

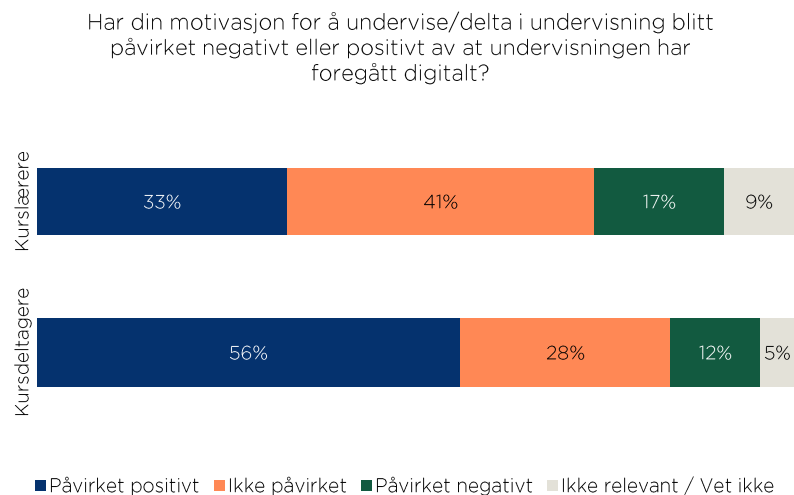
Av dataene kan en ikke si noe konkret om hva som kjennetegner de som opplever de digitale kursene mer belastende enn andre. Dette kan også handle om personlige preferanser.



## 5.6 Motivasjonen for deltagelse på kurs er påvirket positivt hos de fleste kursdeltagerne og kurslærere

Kartleggingen viser at motivasjonen for deltagelse på kurs i stor grad er påvirket positivt av at undervisningen har foregått digitalt, jf. Figur 5-9.

Figur 5-9 Påvirkning av digital undervisning på motivasjon



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

Vi ser fra spørreundersøkelsen at det blant **kurslærerne** har vært (mangel på) dialog og gjensidig læring mellom en selv og andre kurslærere eller kursdeltagere, samt kvaliteten på undervisningen som har påvirket motivasjonen mest i negativ retning. Det som har påvirket motivasjonen mest i positiv retning er engasjementet hos kursdeltagerne. Her er det imidlertid også en stor andel som har oppgitt at kvaliteten på undervisningen har påvirket motivasjonen i positiv retning. Dette viser at det er store forskjeller i respondentenes opplevelser.

Blant **kursdeltagere** er også (mangel på) dialog og gjensidig læring og kvaliteten på undervisningen aspekter som har påvirket motivasjonen negativt, i tillegg til (mangel på) sosial tilhørighet. På den positive siden, trekkes arbeidsro, digitale/tekniske forhold og kvalitet på undervisningen frem.

Disse funnene fremkommer både av spørreundersøkelsen og intervjuer. En informant forklarer dalende motivasjon på følgende måte:

*Jeg mistet motivasjonen flere ganger. Det er litt sammensatt: jeg var ukjent med gruppa, ikke naturlig for meg å delta mye, jeg gir mer av meg selv på fysiske forelesninger, alle var så fremmede for meg, snakket bare til noen ikoner. (Kursdeltager)*

Også gjennom intervjuer med deltagere har vi inntrykk av at motivasjonen for å delta på kurs stort sett er opprettholdt. Mange uttrykker at det har vært svært bra at det har vært et kurstilbud under pandemien og at det har vært en fin erstatning når man ikke har kunnet møtes fysisk. Dette kan ha vært med på å påvirke motivasjonen positivt.

## 6. KURSDELTAGERNES LÆRINGSUTBYTTE OG VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE FOR DIGITALE KURS (RESULTATKVALITET)

I dette kapitlet gjør vi rede for kursdeltagernes læringsutbytte og vurdering av måloppnåelse for digitale kurs.

Læringsutbytte kan være et uttrykk for opplæringsens kvalitet og skal reflektere hva som virker og ikke virker i opplæringen og pedagogisk arbeid. Det er imidlertid viktig å ta i betraktning at deltagerne har ulike utgangspunkt. Videre foreligger det ikke nødvendigvis konkrete resultater fra kursene. Læringsutbytte er her undersøkt som *opplevd læringsutbytte* opp mot de målsetningene som er satt for voksenopplæringen generelt.

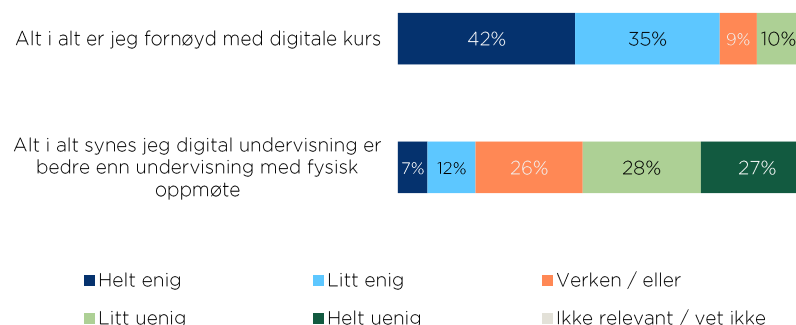
Overordnet finner vi at:

- Læringsutbyttet fra digitale kurs er stort sett godt.
- Læringsutbyttet varierer med hva slags type kurs man har deltatt i, hvor teoretiske kurs har opprettholdt læringsutbytte i stor grad, mens det har vært større endringer i de praktiske kursene.
- Det tekniske aspektet synes å påvirke læringsutbyttet negativt for noen som synes det er vanskeligere å delta, men positivt for andre som kan benytte teknologien fullt ut.
- Det pedagogiske kan påvirke læringsutbytte dersom det ikke er tilpasset det digitale formatet i form av lengde, pauser, balanse mellom teori og praksis m.m. Flest er opptatt av at redusert interaksjon med andre deltagere og det manglende sosiale aspektet kan påvirke læringsutbyttet.

### 6.1 Kursdeltagere og kurslærere er i stor grad fornøyde med digitale kurs, men de er uenige i hvorvidt digitale kurs er bedre enn fysiske kurs

Som vist i Figur 6-1, har hele 77 prosent av **kurslærerne** i undersøkelsen svart at de er helt enig eller litt enig i at de alt i alt er fornøyd med digitale kurs. Når vi ber respondentene sammenligne med fysiske kurs er imidlertid svarene svært spredt, og et flertall sier seg helt eller litt uenig i at digital undervisning er bedre enn undervisning med fysisk oppmøte.

Figur 6-1 Tilfredshet med digitale kurs (kurslærere)

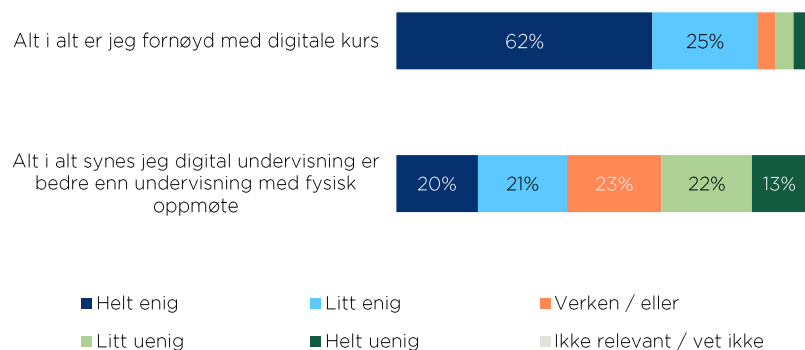


n (lærere) = 269

Ser vi på tilsvarende spørsmål til **kursdeltagerne** i Figur 6-2, er svarene noe annerledes. En enda større andel kursdeltagere oppgir at de er fornøyde med digitale kurs (87 prosent). Kursdeltagerne er videre noe mer positive til digitale kurs når de skal sammenligne med fysiske kurs, dog er besvarelsene nokså spredt.



Figur 6-2 Tilfredshet med digitale kurs (kursdeltagere)



n (deltagere) = 832

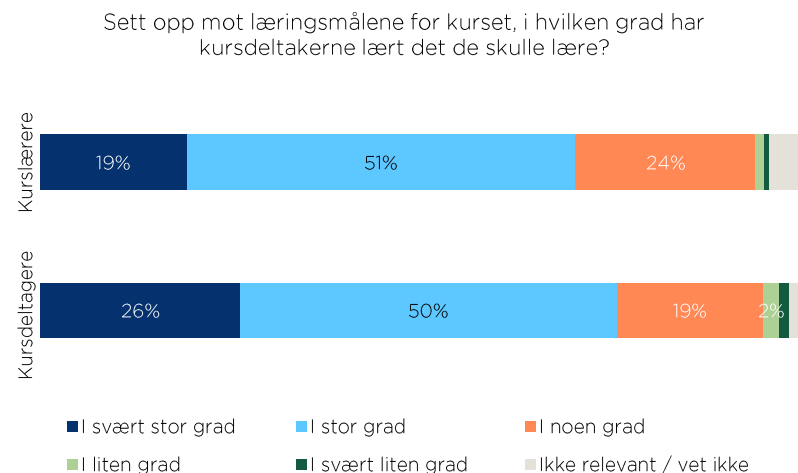
Gjennom intervjuene forstår vi at det meste har vært bra med digitale kurs, og at det har vært stort forståelse for eventuelle oppstartsproblemer, tekniske problemer o.l. Som vist har mange deltagerer pekt på både fordeler og ulemper med digitale kurs.

## 6.2 Et stort flertall opplever at de har lært det de skulle av det digitale kurset

For å vurdere læringsutbytte har vi undersøkt opplevd læringsutbytte hos kursdeltagerne og kurslærere. Som vist i Figur 6-3 mener en betydelig overvekt av både **kursdeltagerne og i kurslærerne** at kursdeltagerne har lært det de skulle lære i kursene. Det er imidlertid viktig å merke seg at det også finnes enkelte respondenter som mener de i liten eller svært liten grad har lært det de skulle lære.

<sup>7</sup> På grunn av få respondenter innenfor enkelte type kurs, er ikke alle type kurs vurdert her. Kun kurs med 20 eller flere respondenter er inkludert.

Figur 6-3 Om læringsmålene er møtt



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832

På et oppfølgingsspørsmål om hvordan **kursdeltagerne** vurderer læringsutbyttet sammenlignet med fysiske kurs, oppgir i overkant av halvparten av respondentene at læringsutbyttet er omtrent det samme som ved fysiske kurs (51 prosent). En ikke ubetydelig andel respondenter oppgir imidlertid at de har hatt dårligere læringsutbytte av digitale kurs (24 prosent), mens en del derimot har hatt bedre læringsutbytte av digitale kurs (19 prosent). Når vi analyserer disse svarene på bakgrunn av type kurs, finner vi at det er på kurs innen organisasjon og ledelse eller helse- og sosialfag at størst andel deltagerer opplever at læringsutbyttet har blitt dårligere med digitale kurs. Størst andel som opplever bedre læringsutbytte med digitale kurs finner vi blant de som har hatt kurs innen IT og naturbruk, økologi-, miljøverns- og friluftslivsfag.<sup>7</sup>

Disse funnene kan synes noe overraskende i og med at vi fra intervjuene får et klart inntrykk av at teoretiske kurs egner seg bedre i digitalt format enn praktiske kurs. Samtidig viser intervjufunnene at kurs som både har elementer av teori og praksis kan fungere godt ved at det teoretiske gjøres digitalt mens det praktiske gjøres fysisk. For noen av disse kursene har den teoretiske delen blitt hevet pga. økt fokus under pandemien. For å forstå svarene er det også viktig å påpeke at kategoriene helse- og sosialfag og naturbruk, økologi-, miljøvern- og friluftsfag, som kanskje fremstår som nokså praktiske, rommer et bredt spekter kurs med både teoretisk og praktisk innretning<sup>8</sup>.

De respondentene som svarte at læringsutbyttet enten hadde blitt påvirket i negativ eller positiv retning, fikk oppfølgingsspørsmål for å peke på hvilke faktorer som har påvirket læringsutbyttet mest i den retningen.

Som vist i Figur 6-4 er det størst andel av kursdeltagerne som mener at kvaliteten på innholdet i undervisningen har påvirket læringsutbyttet negativt (35 prosent), etterfulgt av egen motivasjon (27 prosent) og kurslærers digitale kompetanse (19 prosent). Det er noen som peker på at tilgjengelighet for å delta har påvirket læringsutbyttet negativt (12 prosent) og noen få som peker på egen digitale kompetanse som viktigst (8 prosent).

Figur 6-4 Aspekter som har påvirket læringsutbyttet negativt (kursdeltagere)

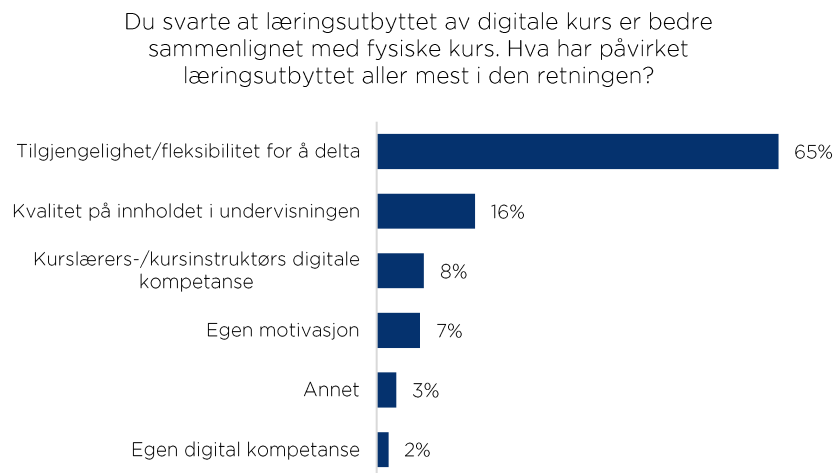


n (deltagere) = 199.

De som mener at læringsutbyttet er påvirket i positiv retning, mener i desidert størst grad at det er den økte tilgjengeligheten/fleksibiliteten som er årsaken til det. Hele 65 prosent av respondentene svarte dette, jf. Figur 6-5 under.

<sup>8</sup> Se kap. 8 om Metode for å se hva slags kurs som inngår i de ulike kategoriene

Figur 6-5 Aspekter som har påvirket læringsutbyttet positivt (kursdeltagere)



n (deltagere) = 158.

På samme type oppfølgingsspørsmål om hvordan læringsutbyttet vurderes sammenlignet med fysiske kurs gitt til **kurslærerne**, er det 51 prosent som oppgir at de mener deltagerens læringsutbytte er omtrent det samme som med fysiske kurs. 36 prosent av kurslærerne mener kursdeltagerne har hatt dårligere læringsutbytte og kun 9 prosent mener at læringsutbyttet er bedre. Kurslærerne opplever altså de digitale kursene som et mindre godt alternativ til fysiske kurs enn kursdeltagerne selv.

Gjennom intervjuer påpeker flere kurslærere imidlertid at det er vanskelig å måle læringsutbytte dersom kurset ikke har noen test eller eksamen. Flere har imidlertid inntrykk av at de har lært bort like mye som ved fysisk kurs. Noen innhenter også tilbakemeldinger og evalueringsskjema, og mange av kurslærerne vi har snakket med har

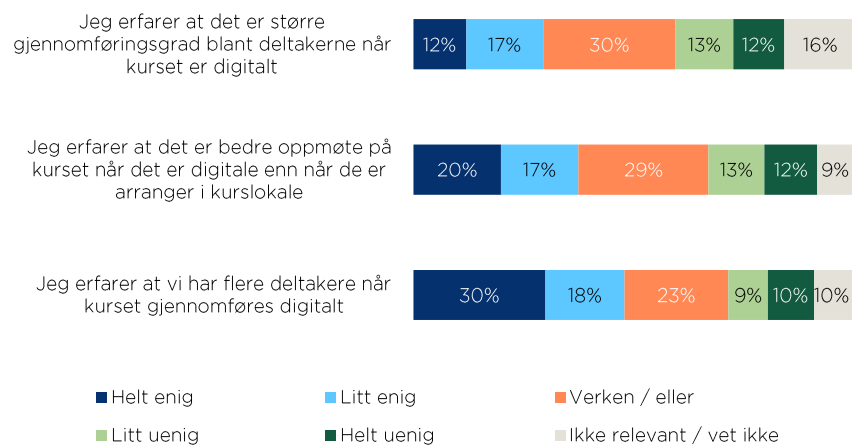
fått gode tilbakemeldinger på de digitale kursene. De tror imidlertid utbyttet avhenger mye av den enkeltes engasjement.

En kurslærer som har holdt et teoretisk rettet kurs som også har avsluttende eksamen, forteller at alle elevene hennes bestod eksamen. Hun har verken hørt om eller har selv inntrykk av at resultatene ble påvirket negativt av det digitale formatet. En annen kurslærer opplever imidlertid lavere gjennomføringsgrad enn tidligere.

Figur 6-6 under viser at det er svært tvetydige resultater knyttet til gjennomføringsgrad av kurset. Omtrent like mange kurslærere har svart at de er helt eller litt enig i at gjennomføringsgraden er større når kurset er digitalt (29 prosent), som verken eller (30 prosent) og helt eller litt uenig (25 prosent). Når det gjelder oppmøte, er en noe større andel kurslærerne helt eller litt enig i at dette er forbedret digitalt (37 prosent). Det er imidlertid en større andel kurslærere som erfarer at de har flere deltagere når kurset gjennomføres digitalt (48 prosent).

I tolkningen av disse dataene er det behov for å støtte seg på de kvalitative funnene. Det er relativt tydelig at enkelte av kursene er enklere å gjennomføre digitalt enn andre, og dette ser ut til å ha stor sammenheng med det innholdsmessige i kurset. De kursene som i stor grad inneholder praktiske elementer er tydeligere mer utfordrende å gjennomføre digitalt sammenlignet med de teoretiske kursene. I intervjuene melder kurslærere om at det særlig falt av personer fra kurs av praktisk karakter, dette kan for eksempel være musikk, håndverk eller idrett. Det fremstår problematisk å gjennomføre kursene digitalt fordi man rett og slett får mindre utbytte av dem.

Figur 6-6 Erfaringer med deltagelse på digitale kurs (kurslærere)



n (lærere) = 269.

### 6.3 Tilgang på digitalt utstyr og manglende digital kompetanse ser ut til å påvirke læringsutbytte i liten grad

I kapittel 4 om praktiske erfaringer beskrives tilgangen på teknisk utstyr samt kurslæreres og deltageres digitale kompetanse. Funnene viser at de aller fleste har tilgang på nødvendig teknisk utstyr til å gjennomføre digitale kurs. Videre beskrives de digitale ferdighetene som gode nok både hos kurslærere og deltagerer til å undervise og delta i digitale kurs. Basert på funnene er det plausibelt å anta at hverken tilgangen på utstyr eller manglende digitale ferdigheter blant kurslærere og deltagerer er med på å svekke læringsutbytte.

Samtidig bør det påpekes at flere kurslærere i intervju forteller at de har opplevd at flere eldre har falt av de digitale kursene. Dette skyldes både tilgang på relevant utstyr, men også de eldres ferdigheter til å delta i de digitale kursene. Dette har påvirket oppmøte og påfølgende læringsutbytte for denne målgruppen.

### 6.4 Læringsutbyttet påvirkes noe av pedagogisk undervisningsopplegg, og varierer med type kurs og aktivitet

Fra intervjuene har vi inntrykk av at det pedagogiske opplegget har påvirket enkelte kurs og deltageres læringsutbytte noe. Vi finner at noen deler av kursene vurderes som bedre digitalt, slik som den teoretiske formidlingen, mens andre ting har vært bedre fysisk, som den erfaringsbaserte læringen gjennom praktiske øvelser og veiledning. Mindre interaksjon mellom kurslærer og kursdeltagere og kursdeltagere imellom virker også å ha noe å si for læring i form av erfaringsutveksling og muligheten til å gå i dybden på bestemte tema. Følgende utsagn fra en av kurslærerne illustrerer dette:

*I forhold til digitale kurs, får en helt annen opplevelse, får mye ut av det, forskjellige vinkler osv. Men på digitale kurs – får ikke spurt like mye som man vil, begrenset. Er ikke mye alternativer på digitale, ikke like mye muligheter. (Kurslærer)*

I spørreundersøkelsen er det noe krevende å bekrefte eller avkrefte dette, siden det er svært ulikt antall respondenter innenfor hver kurstype og noen kategorier blir så små at forskjeller i besvarelser ikke kan vurderes som representative.<sup>9</sup> Analyserer vi besvarelsene på spørsmål om læringsutbytte av digitale kurs etter type kurs, ser vi at deltagerer på kurs innen idrett og naturbruk samt økologi-, miljøvern- og friluftslivsfag i størst grad oppgir å ha lært det de skulle lære. Dette er interessant ettersom disse fagene både er praktiske og teoretiske.

<sup>9</sup> Kun kurs med 20 eller flere respondenter er inkludert.

## 6.5 De overordnede læringsmålene for Voksenopplæringsloven ivaretas i like stor grad som med fysiske kurs

I intervjuer har vi stilt spørsmål om hvorvidt de digitale kursene bidrar til de overordnede målene for Voksenopplæringsloven. De fleste informanter synes det er vanskelig å vurdere egne kurs sitt bidrag på samfunnsnivå, men alle mener at digitale kurs på ulike vis bidrar til de overordnede målene for voksenopplæringen. Dette gjelder både **kursledere, kurslærere og kursdeltagere**. Informantene vurderer at digitale kurs bidrar til læringsmålene på lik linje med fysiske kurs, men på noe ulike måter.

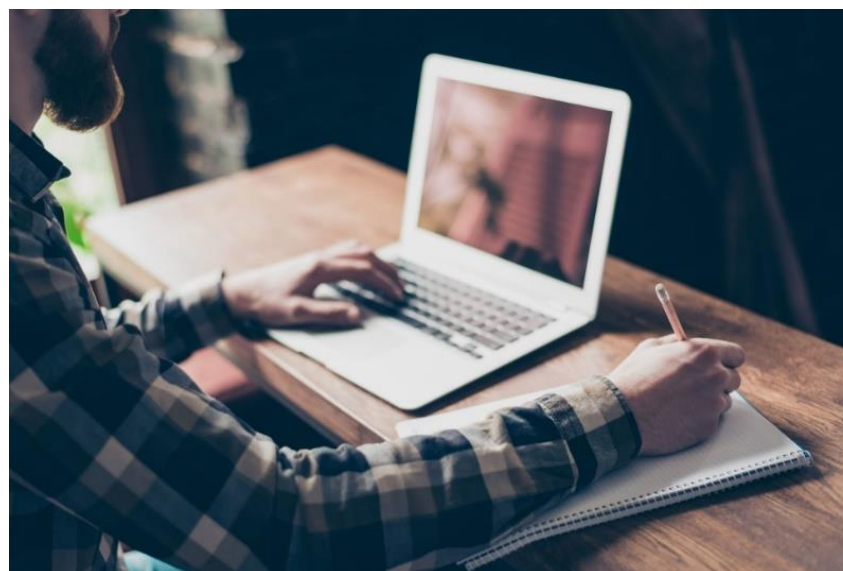
Flere reflekterer over at flere kan inkluderes i kursene ved å åpne for med tilgjengelige og fleksible digitale kurs, men informantene reflekterer også over at noen grupper kan ha vanskeligere for å delta på digitale kurs. Sitatet under fra en av **kurslærerne** illustrerer hvordan digitale kurs både kan være mer inkluderende for noen, og samtidig ekskluderende for andre:

*Jeg tror veldig mye er bra med digitale kurs, også sett opp mot målene for voksenopplæringen. Det digitale formatet gjør det tilgjengelig for flere og over hele landet. Samtidig er det ikke alle som har god teknisk kompetanse til å delta. Dermed er det også noe utilgjengelig med det. Det gjelder spesielt de som ikke kan det digitale eller som er veldig opptatt av det fysiske møtet. (Kurslærer)*

En annen kurslærer forteller at de på et digitalt kurs fikk inn deltagere andre steder i landet, hvor det ikke fantes et lokalt kurstilbud. Disse deltagerne var svært glad for muligheten til å logge seg på kurs digitalt. Noen forteller at de har holdt kurs på helt nye arenaer, som institusjoner, skoler og barnehager. En annen kurslærer igjen forteller at oppmøtet falt da de gikk tilbake til fysiske kurs igjen. Noen kursdeltagere ønsket da å delta på Teams. For mange kan det være enklere å delta digitalt, for å kombinere andre forpliktelser som jobb,

familie/omsorgsoppgaver og muligheten til å delta selv om de var småsyke.

**Kursdeltagere** reflekterer videre over at bruk av digitale løsninger også bidrar til å redusere reisevirksomhet og det det innebærer av reisekostnader og CO2-utslipp. Noen påpeker også at digitale kurs kanskje har vært med på å heve den digitale kompetansen i befolkningen generelt, noe som vil gjøre det tilgjengelig for enda flere.



## 7. LÆRINGS-PUNKTER OG BEHOV FREMOVER

I dette kapittelet gjør vi rede for sentrale læringspunkter og behov fremover.

På bakgrunn av analysen av funn langs de tre kvalitetsdimensjonene – pedagogiske erfaringer (prosesskvalitet) praktiske erfaringer (strukturkvalitet) og læringsutbytte og måloppnåelse (resultatkvalitet), har vi identifisert sentrale læringspunkter som ledere, kurslærere og kursdeltagere har gjort seg og som kan hjelpe andre. Vi har også samlet uttrykte behov fremover for å kunne lykkes enda bedre med digitale kurs.

Overordnet finner vi at:

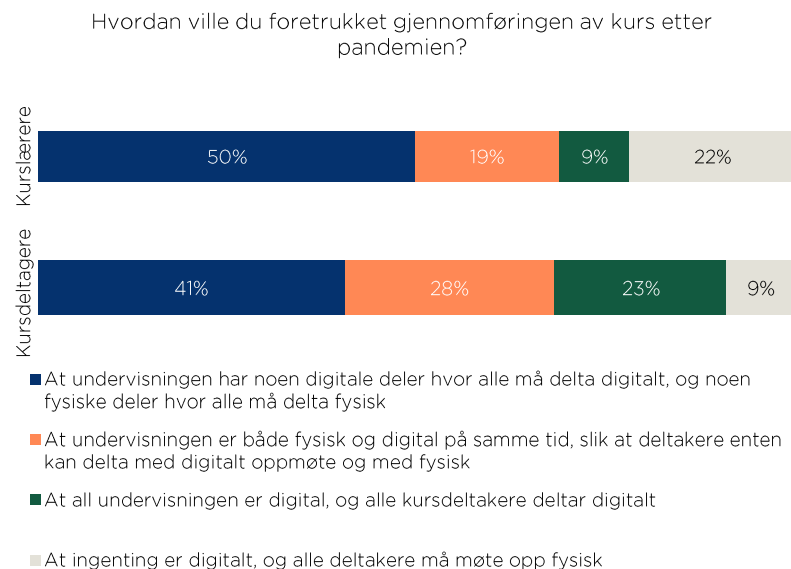
- Både kurslærere og kursdeltagere ønsker en kombinasjon av fysiske og digitale kurs fremover.
- Formatet til hvert enkelt kurs må tilpasses innhold og målgruppe. Det er viktig å være klar over at digitale kurs kan åpne for nye deltagergrupper, men også kan bidra til digitalt utenforskap.
- Under pandemien har kursarrangørene sørget for nyttig tilpasning og utvikling av kursene sine, noe som har vært mulig på grunn av unntakene i regelverket. Utviklingen har bidratt til mer fleksibilitet i kursene, og er noe som ønskes videreført.

### 7.1 Både kurslærere og kursdeltagere ønsker en kombinasjon av fysiske og digitale kurs fremover

Som vist i Figur 7-1 er det noe spredte meninger om hvordan man foretrekker at kurs blir gjennomført etter pandemien. Dette har med all sannsynlighet bakgrunn i at deltagerne er med på svært ulike kurs hvor behovene og egnetheten varierer. Et interessant funn er at kun 9 prosent av **kursdeltagerne** i undersøkelsen foretrekker at alle kurs er

fysiske og at alle deltagere møter opp fysisk etter pandemien. Til sammenligning oppgir kun 23 prosent av **kurslærerne** det samme. Videre ser vi at 23 prosent av **kursdeltagerne** svarer at de foretrekker at all undervisningen er digital fremover, mens 9 prosent av **kurslærerne** ønsker det samme. Det er størst andeler som ønsker en kombinasjon av fysiske og digitale kurs fremover. Blant **kursdeltagerne** oppgir 41 prosent at de foretrekker at undervisningen har noen digitale deler og noen fysiske deler. 50 prosent av **kurslærerne** ønsker det samme. En nokså stor andel **kursdeltagere** ønsker muligheten for å delta både fysisk og digitalt på kurs fremover (28 prosent), mens en noe mindre andel av **kurslærerne** ønsker dette (19 prosent).

Figur 7-1 Hvordan man ønsker at kurs gjennomføres fremover



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832

Selv om mange savner fysiske kurs, erkjenner de at det er fordeler ved digitale kurs. En kurslærer har følgende observasjon:

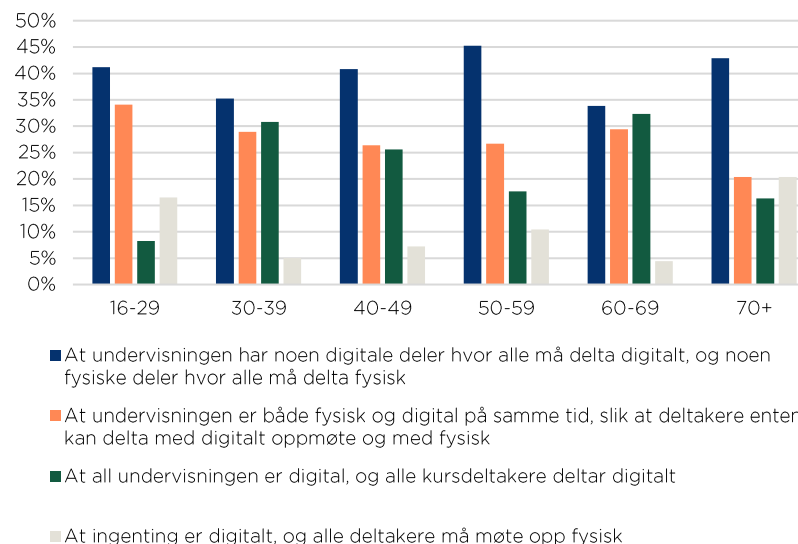
*Vi må ha digitale kurs som en del av kurstilbudet, rett og slett fordi vi ser at vi kan nå målgrupper vi ikke kunne fått med oss, målgrupper som ikke har tid. Da må de presse dette inn i en veldig travel hverdag, utbytte like stort. (Kurslærer)*

## 7.2 Hybride løsninger er mest ønsket av alle aldersgrupper, men relativt sett er fysisk undervisning i størst grad ønsket av de yngste og de eldste

Vi har undersøkt besvarelsene på spørsmålet om hvilket format **kursdeltagerne** foretrekker fremover på bakgrunn av alder. Figur 7-2 viser at alle aldersgrupper foretrekker at undervisningen har noen digitale deler hvor alle må delta digitalt og noen fysiske deler hvor alle må delta fysisk, fremfor andre alternativer. Samtidig ser vi at det er den eldste gruppen, etterfulgt av den yngste gruppen, som i størst grad ønsker at ingenting er digitalt. Skal man tolke disse funnene i sammenheng med intervjumateriale, kan det tenkes at det sosiale aspektet er en viktig årsak til dette for de to gruppene. Samtidig viser intervjudata at det tekniske aspektet kan være en hindring for de eldste. Det er likevel en nokså betydelig andel blant de aller eldste som ønsker seg hybride løsninger, og til og med at all undervisning er digital.

I den nest eldste gruppen i figuren, er det spesielt slående at det omtrent er like stor andel respondenter som ønsker seg hybride løsninger eller at all undervisning er digital. I tillegg er det i denne gruppen vi finner den minste andelen som ønsker seg at ingenting er digitalt.

Figur 7-2 Ønsket format på undervisningen fordelt på aldersgrupper (kursdeltagere)



n (deltagere) = 832.

## 7.3 Formatet må tilpasses type kurs og målgruppe

I intervjuene fremkommer det tydelig at det er behov for fleksibilitet i format på kursene. Det fremkommer at det er ønskelig å tilpasse formatet til ulike potensielle deltageres preferanser, og at hybride løsninger dermed kan være en god løsning. Flere reflekterer imidlertid over at dette vil kreve ekstra mye organisering og planlegging.

Som vist i rapporten, er det nokså stor forskjell på erfaringene med digitale kurs ut fra type kurs man har deltatt på. Mens overgangen har vært lettere for rent teoretiske kurs, har de praktiske kursene hatt større behov for tilpasninger. For teoretiske kurs virker fordelene med digitalt format større. For praktiske kurs kan digitale løsninger understøtte eller supplere kursvirksomheten, men det virker som de fleste fra denne typen kurs foretrekker fysisk gjennomføring.

Videre har kursene svært ulike formål og målgrupper. Noen kurs har stort fokus på det sosiale aspektet og et rekreasjonelt fokus, og fysisk oppmøte virker å foretrekkes av den grunn. Andre kurs og deltagere har et større nyttefokus, og det sosiale aspektet blir mindre viktig. I disse tilfellene virker det som fordelene ved digitale kurs kan veie opp for fordelene ved å møtes fysisk.

Noen kurs har deltagere som i mindre grad kan eller ønsker å delta digitalt, noe som også bør hensyntas i valget av format på kurs fremover. Dette gjelder for eksempel eldre. Samtidig har flere erfaring med at riktig type støtte og opplæring i forbindelse med digital gjennomføring av kursene kan redusere terskelen for at eldre deltar i kursene.

I valg av format på kursene fremover, bør man reflektere rundt hvorvidt tilbudet med digitale kurs bidrar til å øke digitale ferdigheter i samfunnet generelt, eller om det kun bidrar til digitalt utenforskap for enkelte grupper. Funnene i kartleggingen viser at digital kompetanse ikke anses som en betydelig utfordring for verken kurslærere eller kursdeltagere. Samtidig er det viktig å ikke glemme den lille andelen som har oppgitt at de ikke har tilstrekkelig kompetanse til å undervise i digitale kurs. Skal man arrangere digitale kurs bør man i større grad tilby opplæring, oppfølging, teknisk utstyr og støtte dersom man vil sikre at alle kan delta.

#### **7.4 Gode grep i digital undervisning**

Gjennom intervjuene har vi fanget opp flere gode grep i den digitale undervisningen, som kan brukes av flere. Under fremgår en liste over slike gode grep:

- God forberedelse i forkant, for eksempel ved å sende ut underlag i forkant.
- Kortere seanser.
- Hyppigere pauser.
- Viktig å aktivisere deltagerne. Ikke ha enveis kommunikasjon/monolog fra kurslærer, for eksempel ved bruk av breakout rooms for diskusjon og tankeeksperimenter/refleksjonsoppgaver.
- Håndhev bruk av kamera for mer kontakt med deltagerne.
- Tilby støttefunksjon for deltagere som trenger hjelp med å koble seg på.
- Kurs med begrenset antall deltagere.
- Felles fysisk oppstart, for å bli kjent med andre deltagere og lærer med fysisk møte først.
- Gjøre seg kjent med ulike digitale verktøy som kan benyttes i digital undervisning.
- Opplæring i presentasjonsteknikk for kurslærere.
- Opprette digital gruppe for deltagere for mulighet til deling og interaksjon mellom kursene.
- Dele opptak slik at deltagere kan se og repetere kurset ved anledning.



### **7.5 Behov for kompetanseheving på digitale ferdigheter**

Et funn fra undersøkelsen av de pedagogiske erfaringene med digitale kurs, viser at det finnes et potensial i å tilpasse undervisningsopplegg til det digitale formatet enda bedre. Det kan derfor være behov for å heve kompetansen i formidling via skjerm, å bli kjent med og benytte mulighetene som ligger i digitale læringsverktøy, og å skape bedre interaksjon mellom kursdeltagere.

Kartleggingen viser at det er svært ulikt hvor gode støtte kurslærere har hatt fra andre kurslærere og studieforbund ved overgangen til digital undervisning, men at behovet kan være reelt hos mange.

### **7.6 Implikasjoner for rammebetingelser**

Under pandemien har det skjedd mye tilpasning og utvikling av nye løsninger som har vært mulig på grunn av unntakene i regelverket. Dette handler blant annet om oppbygningen av kurs, fra å være lange helgesamlinger til å legges opp som kortere seanser over flere dager/uker/måneder. Det handler også om å gjøre deler av kurs digitale, mens andre deler er fysiske. Og det kan handle om å ta opp og tilgjengeliggjøre opptak av kurs for repetisjon, m.m. Samlet sett bidrar dette til mer fleksibilitet i kursene.

Ønsker man å legge til rette for slik utvikling og fleksibilitet videre, kan man vurdere å videreføre unntakene som ble gjort i regelverket som muliggjorde dette.

Kartleggingen viser at mange av disse nyvinningene vurderes som positive og er ønskelige å videreføre. Kartleggingen viser digitale kurs er aktuelt og ønskelig for en stor andel kurslærere og kursdeltagere fremover. I den forbindelse reflekterer kurslærere og -ledere over at det bør være mulig å få kompensasjon og økonomisk støtte også når man har heldigitale kurs og korte kurs. Dette handler om at det digitale formatet er mer belastende og ikke kan vare like lenge som fysiske kurs både for funksjonsfriske personer og ikke minst for personer med ulike

former for funksjonsnedsettelse. Det handler også om å tilgjengeliggjøre kursene for personer med omsorgsoppgaver i hjemmet. Dersom det blir gjennomført flere digitale kurs fremover, bør man derfor også gjennomgå betingelsene for å være tilskudsberettiget kurs slik at det står i stil med den nye realiteten.



## 7.7 Vurdering av måloppnåelse på voksenopplærings målsettinger og oppmerksomhetspunkter

Som vist i kap. 6 oppleves læringsutbyttet som godt ved digitale kurs. Under følger en nærmere vurdering av hvordan hvert enkelt mål i Voksenopplæringsloven<sup>10</sup> ivaretas ved digitale kurs på bakgrunn av funnene fra kartleggingen som helhet, sammen med oppmerksomhetspunkter som er viktige å ta hensyn til fremover for å sikre stadig god og enda bedre måloppnåelse.



*å bidra til å vedlikeholde og styrke demokratiet og legge grunnlag for bærekraftig utvikling ved å engasjere og utvikle aktive medborgere.*

**Dette målet synes å være ivaretatt i noen grad.** Målet om å styrke demokratiet i seg selv har vært vanskelig for informantene i undersøkelsen å vurdere. Likevel påpeker flere informanter at kursene oppleves som mer tilgjengelig for mange og har vært et positivt bidrag under pandemien. Dette er noe som har bidratt til å engasjere og utvikle aktive medborgere. Noen funn viser at det er vanskeligere å konsentrere seg eller fokusere på kurser dersom man deltar digitalt, og det bør derfor fokuseres på å utvikle grep for å sikre aktiv deltagelse og engasjement blant kursdeltagerne fremover. Variasjon i pedagogisk opplegg og bruk av kamera er blant grepene som er nevnt.



*å senke terskelen for læring og deltagelse i frivillige organisasjoner*

**Dette målet ivaretas i stor grad.** Overordnet sett oppfattes digitale kurs som mer tilgjengelige og enklere å delta på, fordi man slipper å bruke tid og penger på reisevei, og man kan lettere kombinere deltagelse på kurs med andre forpliktelser som familie og jobb. Åpner

man opp for deltagere fra hele landet, som er mulig med digitale kurs, blir tilbudet likere uavhengig av hvor man bor. Det er imidlertid viktig å bemerke at enkelte grupper eller enkeltpersoner kan oppleve det som vanskeligere å delta i digitale kurs, for eksempel hvis man ikke har nødvendig digital kompetanse eller av ulike grunner ikke kan sitte lenge foran skjerm.



*å bekjempe utenforskap og bidra til inkludering.*

**Dette målet ivaretas i noen grad.** Terskelen for læring og deltagelse senkes for de aller fleste. Dermed ligger det også godt til rette for inkludering og bekjempelse av utenforskap. Det er imidlertid viktig å bemerke at digitalt utenforskap kan øke dersom kurs i større grad kun blir tilgjengelige digitalt, uten at man tar grep for å heve befolkningens digitale kompetanse. Personer med spesielle livssituasjoner, som store omsorgsoppgaver hjemme eller bestemte typer funksjonsnedsettelse, kan også være hinder for å delta digitalt. Man må derfor sørge for å ivareta slike behov når man avgjør om kurs skal ha fysisk, digitalt eller hybrid format.



*å bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle og slik møte behov i et samfunn og arbeidsliv i stadig endring.*

**Dette målet ivaretas i stor grad.** Kartleggingen viser at motivasjonen for deltagelse på kurs er påvirket positivt hos de fleste kursdeltagere og kurslærere. Enkelte sider ved digitale kurs ser imidlertid ut til å kunne påvirke motivasjon noe negativt, og dette er områder man bør

<sup>10</sup> Lov om voksenopplæring (voksenopplæringsloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-95>

rette oppmerksomheten mot for å forbedre fremover. Dette handler spesielt om (mangel på) dialog og gjensidig læring mellom en selv og andre kurslærere eller kursdeltagere, den pedagogiske kvaliteten på undervisningen og mangel på sosial tilhørighet. Ellers kan digitale kurs i seg selv være med på å gi et digitalt kompetansehevingsløft hos befolkningen generelt. Dette bidrar positivt til dette målet, siden digitalisering er en viktig driver i endringene som skjer i samfunnet og arbeidslivet.



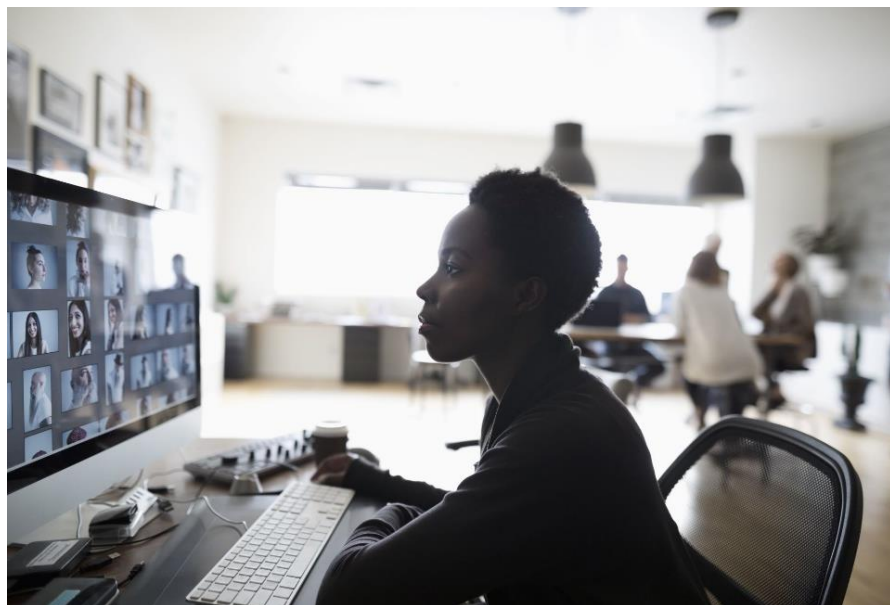
*å styrke kulturelt mangfold og bevare kulturarven gjennom læring.*

**Dette målet ivaretas i noen grad.** Dette målet har vært vanskelig å vurdere direkte. Vi ser at studieforbundene og kursarrangørene tilbyr et bredt spekter kurs som i seg selv kan bidra til både kulturelt mangfold og bevaring av kulturarv. At disse kursene har kunnet videreføres i digitalt format under pandemien, har derfor vært et viktig bidrag til dette målet. Fremover vil tilgjengeliggjøring og fleksibilitet i kursene også være en bidragsyter til å ivareta dette målet. At praktiske kurs også kan gjennomføres med god kvalitet, vurderes som viktig i denne sammenheng.



*å være en selvstendig arena for læring og et supplement til offentlige utdanningstilbud for voksne.*

**Dette målet synes å være ivaretatt i stor grad.** Omleggingen til digitale kurs har betydd at kursdeltagere har hatt et kurstilbud gjennom pandemien, som ellers ikke kunne blitt gitt. Kartleggingen viser at læringsutbyttet er stort. Utviklingen av kursene som har skjedd under pandemien har bidratt til å styrke måloppnåelse på dette punktet.



# **METODE**

## 8. METODE

### 8.1 Kartleggingsmøte med studieforbundene

I starten av prosjektet inviterte vi samtlige 14 studieforbund til å delta på et kartleggingsmøte. 15 personer fra til sammen 10 studieforbund deltok. Formålet med kartleggingsmøtet var å forankre prosjektet hos studieforbundene og innhente studieforbundenes overordnede erfaringer med digitale kurs. Vi informerte om prosjektet og fikk innspill til den praktiske gjennomføringen av kartleggingen. Vi etablerte også behovet for hjelp fra studieforbundene til distribusjon av spørreundersøkelse og rekruttering til dybdeintervjuer.

### 8.2 Dybdekartlegging

I den kvalitative kartleggingen inngår 32 informanter. Informantene er tilknyttet syv ulike kursarrangører som igjen er tilknyttet syv ulike studieforbund. Informantene hadde enten rolle som kursdeltager (18), kursholder/kurslærer/kursinstruktør/kursansvarlig e.l. (9) eller leder for kursarrangør der det var aktuelt (5).

Utvalget av kursarrangører og informanter ble gjort med sikte på å sikre variasjon i henhold til følgende parametere:

- Kursarrangører/studieforbund med [kurs innenfor ulike fagfelt](#). Dette kriteriet er blant annet sikret gjennom å velge kursarrangører fra syv ulike studieforbund, som er godkjent av KUD eller KD.
- Kurs fra kursarrangører/studieforbund med [ulik størrelse](#) (antall medlemsorganisasjoner og kurs).
- Kurs fra kursarrangører/studieforbund med [ulikt geografisk nedslagsfelt](#).
- Kurs fra kursarrangører/studieforbund med [ulik erfaring med gjennomføring av digitale kurs](#) i forkant av pandemien og i løpet av pandemien.

Informantene ble rekruttert via de syv utvalgte studieforbundene, som selv foreslo en kursarrangør på bakgrunn av kriteriene over. Kursarrangørens leder/representant inviterte utvalgte kursdeltagere og kursholdere/-lærere/-instruktører/-ansvarlige e.l. til intervju, og stilte eventuelt selv til intervju hvis aktuelt.

I alle undersøkelser er det viktig å reflektere over utvalget. Dette utvalget er lite sammenlignet med totalt antall studieforbund, kursarrangører, kurs, kursdeltagere og kursholdere/-lærere/-instruktører/-ansvarlige. Dataene fra dybdekartleggingen er ment å eksemplifisere og nyansere data innhentet fra breddekartleggingen, men dekker på langt nær den store variasjonen i opplevelser, behov og vurderinger som finnes og kan ikke generaliseres til å gjelde hele populasjonen. Videre må man være klar over risikoen for utvalgsskjevhet i hvilke personer som sier ja til å delta. Ofte kan det være personer med spesielt sterke positive eller negative meninger som ønsker å dele sine erfaringer.

En forutsetning for å delta i kartleggingen av erfaringer med digitale kurs, var at man hadde deltatt i digitale kurs. Dermed har respondentene allerede tatt et valg om å delta på digitale kurs, og de som er minst komfortable med det digitale formatet er kanskje representert i mindre grad.

Vi har tilbudt gjennomføring av intervju ved fysisk oppmøte ved behov, uten at denne muligheten har blitt benyttet. Samtlige intervjuer er derfor gjennomført som videokonferanse på Teams. Det kan derfor være en mulighet for at informantene som har deltatt er blant de som opplever at de mester det digitale formatet godt.

### 8.3 Breddekartlegging

Breddekartleggingen består av to digitale spørreundersøkelser; én til kursholdere/kurslærere/kursinstruktører/kursansvarlige og én til kursdeltagere. Spørreskjemaene ble utviklet av Rambøll, med innspill

fra og i samhandling med Voksenopplæringsforbundet, og programmert i Rambølls eget digitale spørreundersøkelsesverktøy SurveyXact®.

Spørreundersøkelsene ble distribuert via selvpopprettelseslenker. En selvpopprettelseslenke er en lenke som åpner spørreundersøkelsen i nettleseren og oppretter samtidig en ny respondent i undersøkelsen. Respondenten som går inn på spørreundersøkelsen registrerer egne bakgrunnsvariabler før de besvarer spørsmålene. Invitasjon til å delta i undersøkelsen, med selvpopprettelseslenke, ble sendt til studieforbund assosiert med Voksenopplæringsforbundet, som videresendte invitasjonen til kursarrangører og, enten direkte eller gjennom kursarrangørene, til kursdeltagere. Invitasjon til å delta i undersøkelsen ble distribuert til 14 studieforbund, hvorav 12 videresendte videre til kursarrangører og kursdeltagere.

Studieforbund som deltok i spørreundersøkelsen:

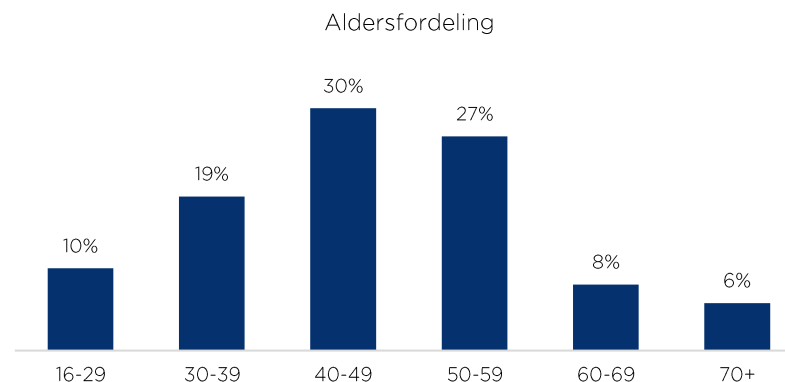
- Akademisk studieforbund (AKS)
- Studieforbundet AOF Norge
- Studieforbundet FUNKIS
- Idrettens studieforbund
- Kristelig studieforbund (K-stud)
- Musikkens studieforbund
- Samisk studieforbund
- Senterpartiets studieforbund
- Studieforbundet Folkeuniversitetet
- Studieforbundet Kultur og tradisjon
- Studieforbundet Natur og miljø
- Studieforbundet Næring og samfunn

Til sammen gjennomførte 892 kursdeltagere og 352 kurslærere spørreundersøkelsen, hvorav henholdsvis 832 og 269 hadde hatt enten deltatt eller undervist digitale kurs i løpet av perioden. Kun de som hadde vært med på digitale kurs inngår i datamaterialet. Med

utgangspunkt i antall respondenter og at det i 2020 var omkring 400 000 deltagere på kurs i regi av studieforbund og deres medlemsorganisasjoner (2020), vil det tilsis feilmargin på 3,4 på undersøkelsen til kursdeltagere. Feilmarginene er beregnet med 95 prosent sikkerhet.

Spørreundersøkelsen inkluderte noen bakgrunnsvariabler. Disse var *alder, hvilken organisasjon de har deltatt på eller undervist kurs hos, hva kurset handlet om, hvor mye erfaring de har hatt med digitale møter eller kurs fra før pandemien og hvor stor andel av undervisningen som foregikk digitalt.*

Figur 8-1 Alder på kursdeltagerne



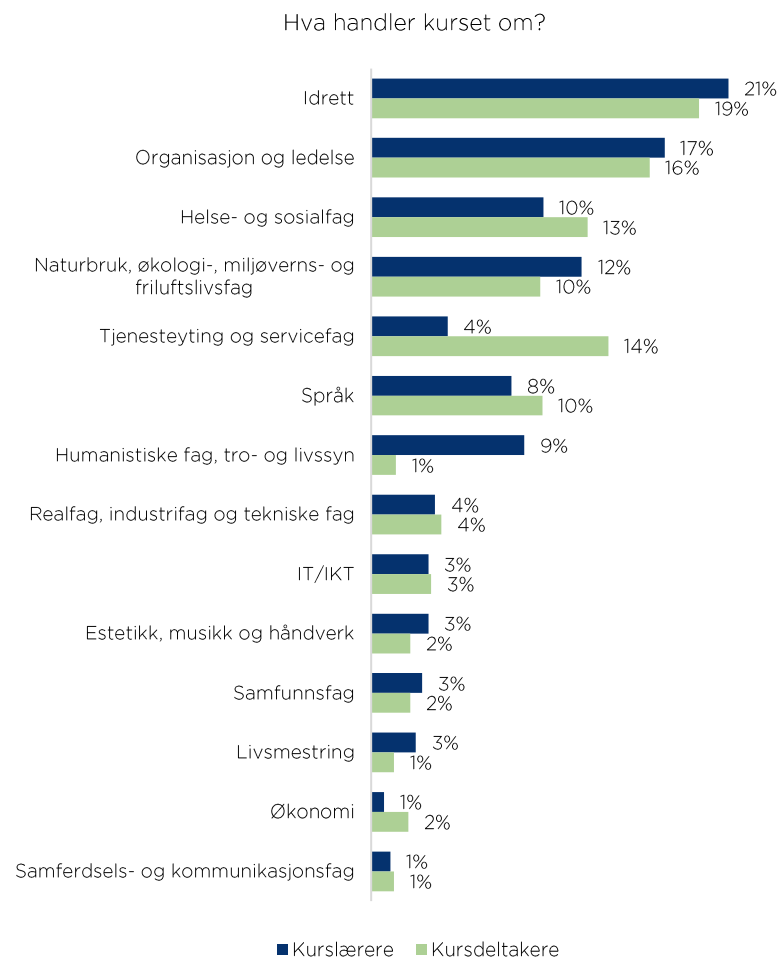
n (deltagere) =832.

De fleste kursdeltagerne er godt voksne. Over halvparten av respondentene oppgir at de er i enten 40- eller 50-årene, med en noe mindre andel i 30-årene, jmfør Figur 8-1.

Blant begge gruppene er det flest som har deltatt på digitale kurs om idrett eller organisasjon og ledelse, mens svært få har tatt kurs innen samferdsels- og kommunikasjonsfag, økonomi, livsmestring og samfunnsfag, jf. Figur 8-2. Her er det en skjevhet sammenlignet med hvilke type kurs som faktisk gjennomføres, hvor estetikk, musikk og håndverk er desidert størst.<sup>11</sup> Vi kan også se av Figur 8-2 at det for *tjenesteyting og servicefag* og *humanistiske fag, tro- og livssyn* er en markant forskjell i andel svar fra kurslærere og kursdeltagere. Begge disse skjevhetene skyldes antageligvis ulikheter i hvordan undersøkelsen har blitt distribuert fra studieforbundene til kurslærere og kursdeltagere. For eksempel har noen distribuert direkte til kursdeltagere, mens andre har gått gjennom kurslærere som selv har distribuert videre. De ulike studieforbundene har også distribuert undersøkelsen på noe ulikt tidspunkt. Det er uheldig at det er en såpass stor forskjell mellom andel respondenter i denne undersøkelsen og andel kurs som faktisk har blitt gjennomført når det kommer til *idrett* og *estetikk, musikk og håndverk*. Svarene fra disse to gruppene er derimot ikke markant forskjellige fra verken hverandre eller utvalget for øvrig, så funnene anses uansett som troverdige.

Både kurslærere og -deltagere har i størst grad deltatt på heldigitale kurs (hhv. 81 og 59 prosent) og i minst grad på kurs hvor undervisningen er parallelt fysisk og digital (hhv. 4 og 10 prosent). I begge gruppene er det også relativt få som oppgir at de har mye erfaring med digitale møter eller kurs fra før – 13 prosent av kurslærere og 21 prosent av kursdeltagere har svart dette.

Figur 8-2 Hva kursene handler om



n (lærere) = 269, n (deltagere) = 832.

<sup>11</sup> <https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/statistikk/studieforbundenes-opplaeringsvirksomhet>

RAMBOLL